

شروع عاشقی

هیئت کودک

✦ اصول و راهنمای برپایی هیئت کودک ✦

בית המדרש
החדש

فهرست مطالب

- بخش اول: ماهیت هیأت و موکب کودک ۸
- بخش دوم: ماموریت هیأت کودک ۲۰
- بخش سوم: اهداف هیأت کودک ۲۴
- ۱-۳. آموزش و انتقال مفاهیم دینی از طریق زبان و روش خاص کودکان ۲۸
- ۲-۳. الگوسازی برنامه‌های هماهنگ و منسجم در ارائه مفاهیم دینی ۲۸
- ۳-۳. تربیت یک نسل توحیدی و نسل مهدوی ۲۹
- ۴-۳. ایجاد احساس انس در کودکان به جهت گرایش، احساسی ۳۰
- ۵-۳. ایجاد پایگاه مناسب تفریحی - آموزشی در بسترهای مذهبی ۳۱
- ۶-۳. فراهم آوردن شرایط حضور کودکان و مادران در هیأت و موکب ۳۲
- ۷-۳. رشد حس ارزشمندی کودک ۳۲
- ۸-۳. ایجاد بستری برای رشد معنویت در کودکان در کنار هیأت ۳۳
- ۹-۳. نگاه تخصصی در حوزه‌ی تربیت دینی کودک ۳۳

۳-۱۰. ساماندهی فعالیت‌های فرهنگی و مذهبی ۳۴

بخش چهارم: قواعد هیأت کودک ۳۶

۴-۱. قواعد مربوط به برنامه‌ریزی ۳۸

۴-۱-۱. جامعیت ۳۸

۴-۱-۲. ایجاد زمینه سازی مناسب ۳۹

۴-۱-۳. رشد مستمر کیفیت ۴۰

۴-۱-۴. تکرار به جای تنوع ۴۰

۴-۱-۵. ارائه غیر مستقیم الگو، تمهید و آمادگی به جای آموزش ۴۱

۴-۱-۶. تعامل با خانواده ۴۳

۴-۱-۷. بازخورد و اثرسنجی ۴۵

۴-۲. قواعد مربوط به مخاطب‌شناسی ۴۶

۴-۲-۱. در نظر گرفتن زبان کودک ۴۸

۴-۲-۲. در نظر گرفتن آزادی کودک ۵۱

۴-۲-۳. در نظر گرفتن حس استقلال و مالکیت کودک ۵۲

۴-۲-۴. در نظر گرفتن انعطاف پذیری کودک ۵۲

۴-۲-۵. در نظر گرفتن تفاوت‌های جنسیتی کودک ۵۳

۴-۲-۶. در نظر گرفتن رشد گرایشی کودک ۵۴

۴-۲-۷. در نظر گرفتن دایره توانمندی و شناخت کودک ۵۶

۵۶	۸-۲-۴. در نظر گرفتن نوع محتوای متناسب کودک
۵۷	۹-۲-۴. در نظر گرفتن امنیت جسمی و روانی کودک
۷۵	۳-۴. قواعد مربوط به اجرا
۵۷	۱-۳-۴. فضاسازی
۵۸	۲-۳-۴. مربی
۶۲	۳-۳-۴. مکان مناسب
۶۳	۴-۳-۴. پذیرایی
۶۶	بخش پنجم: سناریوهای پیشنهادی اجرای هیأت کودک
۶۸	۱-۵. سناریوی پیشنهادی حسینیه کودک شهید چمران تهران
۶۸	۱-۱-۵. شروعی با محبت و انس
۶۸	۲-۱-۵. بازی‌های مختلف
۷۰	۳-۲-۵. مراسم
۷۱	۴-۲-۵. سلام
۷۱	۵-۲-۵. مداحی
۷۱	۶-۲-۵. پذیرایی
۷۱	۲-۵. سناریوی پیشنهادی هیأت کودکان نورباران
۷۱	۱-۲-۵. بازی‌های یخ شکن
۷۲	۲-۲-۵. نمایش

- ۷۳ ۳-۲-۵. حلقه‌های گفتگو
- ۷۴ ۳-۵. سناریوی پیشنهادی حسینیه کودک هیأت الشهدای شاهرود
- ۷۴ ۱-۳-۵. دعوت از مربی
- ۷۴ ۲-۳-۵. غرفه‌بندی تخصصی
- ۷۵ ۴-۵. سناریوی پیشنهادی هیأت کودک فتاح شیراز
- ۷۵ ۱-۴-۵. لذت و تفریح
- ۷۵ ۲-۴-۵. کاردستی، قصه و بازی
- ۷۶ ۳-۴-۵. بیان محتوای اصلی
- ۷۶ ۵-۵. سناریوی پیشنهادی حسینیه کودک شاندرمن گیلان
- ۷۷ ۱-۵-۵. فضاسازی
- ۷۸ ۲-۵-۵. آشنای مقدماتی، احوال‌پرسی و خوش‌آمدگویی
- ۷۸ ۳-۵-۵. پرده‌خوانی
- ۷۹ ۴-۵-۵. سوال و جایزه
- ۷۹ ۵-۵-۵. هم‌خوانی شعر
- ۸۰ ۶-۵-۵. کاردستی و نقاشی
- ۸۰ ۷-۵-۵. نظارت
- ۸۰ ۸-۵-۵. پذیرایی و خداحافظی
- ۸۱ ۶-۵. سناریوی پیشنهادی هیأت کودک بندرعباس

- ۸۱ ۵-۶-۱. فراهم کردن اسباب بازی
- ۸۱ ۵-۶-۲. خواندن شعر مقدماتی
- ۸۲ ۵-۶-۳. هم خوانی شعر سلام بر امام حسین
- ۸۲ ۵-۶-۴. آموزش مفاهیم قرآن
- ۸۴ ۵-۶-۵. بازی
- ۸۴ ۵-۶-۶. دعای سلامتی امام زمان
- ۸۵ ۵-۷-۱. سناریوی پیشنهادی هیأت کودک شهرستان باغملک
- ۸۵ ۵-۷-۱. بررسی فضا، محیط و مخاطبان
- ۸۷ ۵-۷-۲. فضا سازی با کمک کودکان
- ۸۷ ۵-۷-۳. استقبال از کودکان
- ۸۸ ۵-۷-۴. سلام بر امام حسین
- ۸۸ ۵-۷-۵. کتیه خوانی
- ۸۹ ۵-۷-۶. روضه
- ۸۹ ۵-۷-۷. کار دستی
- ۸۹ ۵-۷-۸. پذیرایی
- ۹۰ ۵-۷-۹. هدیه پایانی
- ۹۲ **بخش ششم: توصیه های اجرایی**
- ۹۶ **بخش هفتم: توسعه مأموریتی هیأت کودک**

بخش اول

**ماهیت هیأت و
موکب کودکی**

يا حسين

يا حسين

يا حسين

يا حسين

هیأت به عنوان نهادی در جامعه که بار تربیت دینی جامعه را به دوش می‌کشد مطرح است. با این نگاه قطعاً هیأت و سفر اربعین یک بستر مناسب برای تربیت دینی است. هیأت‌ها در طول سالیان گذشته نشان دادند که به خوبی می‌توانند رسالت‌ها و وظایف خود را اجرا کنند و بدین وسیله با طیف وسیعی از جوانان ارتباط برقرار کنند. متأسفانه این بستر مناسب تربیتی تاکنون به بزرگسالان و جوانان اختصاص داشته و کمتر به سایر رده‌های سنی توجه نموده است.

در سال‌های اخیر مشاهده شده است که هیأت‌ها به گروه‌های نوجوان نیز بها داده‌اند و در نتیجه به آرامی تغییر برنامه‌ها به نفع نوجوانان در حال پرنرگ‌تر شدن است در نتیجه در طول سالیان گذشته هیأتی به نام «هیأت نوجوان» شکل گرفته است که متناسب با سطح نوجوان و دغدغه‌های فکری طراحی شده و این هیأت وظیفه دارد در راستای برطرف شدن نیازهای نوجوانان گام بردارد اما هنوز هم مخاطب کودک و همچنین مادران از این تغییر و تحولات بی‌بهره هستند. زبان سخن گفتن با کودک بسیار متفاوت از نوجوانان است اما کودکان یا غالباً با گروه نوجوان ادغام می‌شوند یا در کنار بزرگسالان قرار می‌گیرند که این موضوع سبب

می‌شود هیچ کدام نه مادر و نه کودک از مجلس هیأت بهره کافی تربیتی را نبرند.^۱ این در حالی است که کودکان برای آینده این کشور و تحقق تمدن نوین اسلامی سهم و جایگاه بسیار با اهمیتی دارند. مهم‌ترین موضوع در بین موضوعاتی که به تمدن اسلامی ربط دارد موضوع تعلیم و تربیت است.^۲ جامعه‌ای که خواهان رسیدن و تحقق تمدن نوین اسلامی است باید تلاش بسیار مؤثری در مورد تربیت کودکان خود داشته باشد و به روی این بازه‌ی سنی سرمایه‌گذاری کند. رهبر انقلاب در این باره می‌فرماید:

ما می‌خواهیم از این نسلی که امروز مثل ماده‌ی خامی و مثل ذخیره‌ای در اختیار یکایک ماست چه ساخته شود؟ آینده‌ای را که آنها خواهند ساخت و پرداخت و پیش برد چگونه تصویر کرده‌ایم؟ اگر حقیقتاً به آرمان‌های اسلامی، ملی و عظمت ایران و ایرانی و جبران راهی که دست‌های استبداد سیاه در این صد و پنجاه سال دویست سال اخیر ما را در آن کشانده است فکر می‌کنیم؛

---

۱. توی هیات‌ها به خاطر نبود فضای مناسب برای بچه‌ها، بچه‌ها هیچ درکی از اون مطالب ندارند، به خاطر همین یا نمی‌گذارند مادر بهره‌بره از اون مراسم و نه خودشون بهره می‌برن، و بیشتر به بازی و شلوغ کردن ادامه پیدا می‌کنه. سرکار خانم طاهره کریمی، موسس هیأت کودک هیأت حزب الله شهر فرخ شهر در استان چهارمحال و بختیاری

۲. این جلسه از جهات مختلفی اهمیت دارد از نظر این حقیر یکی اینکه درباره مهم‌ترین موضوع تمدنی ما یعنی تعلیم و تربیت است ... بیانات در دیدار معلمان و فرهنگیان، ۱۳۹۸/۲/۱۱

اگر اینها برایمان مهم است و به آینده به معنای حقیقی کلمه اهمیت می‌دهیم پس بایستی به تربیت کودک و نوجوان خیلی بپردازیم. درباره ی آن خیلی فکر کنیم و اهمیت آن را خیلی بشناسیم؛ که احساس می‌کنم برای برخی از مسؤولان امور فرهنگی - دست اندرکاران - مسأله به این شکل مطرح نیست (بیانات در دیدار مسئولان کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، ۱۳۷۷/۲/۲۳).

متأسفانه کودکان زیر هفت سال در جامعه ما به طرق مختلف نادیده گرفته شده‌اند. غافل از آنکه شکل‌گیری شخصیت در انسان عمدتاً در این دوره اتفاق خواهد افتاد. روی این اساس تلاش خیلی بیشتری لازم است تا در حوزه‌های مختلف مربوط به کودک فعالیت بیشتری شود. بنابراین چه در قالب تولید قصه، انیمیشن، کارهای رسانه‌ای، تولید بازی و سرگرمی و اسباب‌بازی و چه در قالب تولید محتوای آموزشی و همین‌طور تقویت بسترهای دینی جامعه نظیر هیأت‌ها باید اقدامات زیادی انجام شود تا ارائه خدمات متنوع سرگرمی و تربیتی به کودکان افزایش یابد.^۱

---

۱. ما اگر بخوایم برای آینده‌ی جامعه‌مون اون تمدن اسلامی که دلمون می‌خواد بهش نزدیک و نزدیکتر بشیم، تلاش مؤثری رو داشته باشیم قطعاً باید این دوره سنی رو خیلی جدی‌تر تو فضای جامعه ببینیم. در واقع کودک هفت سال اول تو فضای جامعه‌ی ما خیلی نادیده گرفته شده. قبول دارم که این سال‌های اخیر تلاش‌های خیلی خوبی داره میشه ولی به نسبت ظرفیتی که این دوره داره به لحاظ شکل‌گیری شاکله و شخصیت انسانی و اینکه شخصیت یه فرد توی این سن تقریباً ۷۰ درصدش شکل می‌گیره نیاز به یه تلاش

موضوع مهمی که در این دستنامه به آن پرداخته خواهد شد موضوع هیأت و موکب کودک است. ابتدا یک مقدمه بیان می‌شود و سپس به تعریف هیأت کودک اشاره خواهیم کرد.

هیأت‌ها به صورت کلی در مورد مادر و کودک به چهار دسته کلی تقسیم می‌شوند: دسته اول هیأت‌هایی هستند که ذاتا برنامه‌های آنها با حضور خانواده‌ها منافات دارد و در طراحی برنامه‌های آنها موضوعاتی مانند زمان زیاد، دیروقت بودن، محیط کوچک و... لحاظ شده است که عملا حضور خانواده‌ها را به حداقل می‌رساند.

(خانواده ستیز)

دسته دوم هیأت‌هایی هستند که به زعم خود شرایط را برای حضور خانواده‌ها فراهم کرده‌اند و در مکانی در کنار مکان اصلی برگزاری هیأت، مهدهای غیر استانداری را در نظر گرفته‌اند که به لحاظ اصولی مناسب این سنین طراحی نشده و فاقد محتوای مناسب است و بچه‌ها غالبا فقط از این جهت که از مکان اصلی

خیلی بیشتری داریم که تو حوزه‌ی مختلف مربوط به کودک ورود پیدا کنیم چه در قالب تولید قصه، انیمیشن، کارهای رسانه‌ای چه در قالب تولید بازی و سرگرمی و اسباب‌بازی و چه در قالب تولید محتوای آموزشی و همین طور تقویت بسترهای دینی که تو جامعه‌مون فراهمه مثل هیأت، مثل مساجد و حتی فضاهای عمومی که داریم مثل فرهنگسراها، سرای محله‌ها جاهایی که با کودک در ارتباطن بتونیم خوراک محتوایی بیشتری رو در اختیارشون قرار بدیم تا انشاءالله بتونیم آینده‌سازی بهتری رو برای جامعه‌مون داشته باشیم. سرکار خانم زینب محسن زاده مدیر مرکز مادر کودک مجتمع امام صادق (ع) و مسئول هیأت کودکانه نورباران

جدا شوند و سرگرم شوند تا خانواده‌ها بتوانند از برنامه‌های هیأت استفاده کنند در آنجا نگهداری می‌شوند. این موضوع سبب می‌شود اثرپذیری مناسبی که حضور کودکان در کنار خانواده‌هایشان داشتند از این جهت که با هیأت انس می‌گرفتند و از طریق محبتی که به مادر خود داشتند، محبت به امام حسین و اهل البیت (ع) را دریافت می‌کردند از آنها گرفته می‌شود.^۱ **(خانواده‌گرای منفعل)**

دسته سوم هیأت‌هایی هستند که هر چند هیأتی ویژه خانواده و مادر و کودک ندارند اما حداقل در طراحی کلی هیأت و برنامه‌های آن، این امر مشاهده می‌شود که کودک و خانواده موضوعیت داشته است و اقداماتی انجام شده (فضای بزرگ، خادمان آگاه، دعوت به پذیرفتن کودکان و برخورد متین با آنها و...) که استفاده و بهره‌مندی مادر و کودک را از محیط هیأت بیشتر می‌کند.^۲ **(خانواده‌گرای فعال)**

۱. زبان کودکان زیر هفت سال خیلی متفاوت است. این بچه‌ها در واقع ادغام شدن و یا اصلاً با گروه بزرگسالان و یا اینکه اگر مهد کودکی داره در کنار هیأت‌های بزرگسال در نظر گرفته می‌شود که در واقع به لحاظ اصولی مناسب این سنین طراحی نشده. یعنی بچه‌ها غالباً فقط از این جهت که سرگرم بشن در اونجا نگهداری می‌شن و این باعث می‌شه اون اثر خوبی که حضور بچه‌ها در کنار مادرشون داشت از این جهت که به انسی با هیأت می‌گرفتن از طریق محبتی به مادر داشتن در واقع محبت به امام حسین و اهل بیت پیدا می‌کردن این فضا از آنها گرفته می‌شود و جدا می‌شن از اون طرف هم محتوای مناسب بهشون ارائه نمیشه. **سرکار خانم زینب محسن زاده مدیر مرکز مادر کودک مجتمع امام صادق (ع) و مسئول هیأت کودکانه نورباران**

۲. یکی دیگه از چیزهایی که می‌تونه اون اثر گذاری رو بالا بیره قبل همه‌ی این‌ها، خود دید بانیا هیأت. اصلاً کودک براشون موضوع باشه، خانواده موضوع باشه. ما به سری هیئات داریم که مجردی ان. اصلاً نه تنها به

دسته چهارم هیأت‌هایی هستند که دارای «هیأت کودک» هستند. هیأت کودک یک فضای اختصاصی کودکان است که البته برنامه‌های ویژه‌ای نیز برای والدین دارد. **(خانواده‌گرای فعال ساختارمند)**

با این دسته‌بندی جایگاه هیأت کودک مشخص شد. هیأت کودک یکی از بسترهای

کودک فکر نمی‌کنن، خونواده هم براشون مهم نیستش. یه فضای بسته با یه تهویه‌ی خاص، با یه شرایط که فقط یه سری جوون آزاد و رها و پر توان می‌تونن اون جا وارد بشن، آخر شب، نصفه شب عزاداری بکنن با یه مدل ویژه‌ای و واقعاً برای خونواده‌ها شرایطش فراهم نیست. شرایط حضورش، پارکش، زمان بندی‌اش. مثلاً می‌گیم خب زمان بندی طولانی برای خونواده خیلی مشکل ایجاد می‌کنه. یعنی فرای هیأت کودک خود طراحی کل هیأت نیازه که ناظر به شرایط خانواده در نظر گرفته بشه. مثلاً یه سری هیأت‌ها هستن فضایی که طراحی می‌کنن، مثلاً من همین امسال هیأت محبان العباس رو که رفتم حاج محمود کریمی بود توی صفر شش، خب فضاش این قدر بزرگ بود؛ برای کودک فضای خاصی نداشت ولی خود فضا این قدر فضای بزرگ و خوبی بود خود سخنران آقای عالی و آقای کریمی هم کلی تاکید کردن که به بچه‌ها کاری نداشته باشید خب بچه‌ها آزادانه بازی می‌کردند. خود این نشون از دغدغه‌ی بانیان هیأت داره، نگاه خانواده محور داره و اون جا هم عموماً خانوادگی بود فضا. خود پس دید، زاویه دید اون بانیان هیأت، طراحان هیأت توی شکل‌گیری درست جریان هیأت کودک، حضور کودک، حضور خونواده موثره. مثلاً ما همین الان توی هیأت هنر، علاوه بر این که یه فضای ویژه‌ی کودک وجود داره جدیداً دارن سعی می‌کنن فضای نوجوان هم فراهم بکنن، برای مادرها و کودکان زیر چهار سال هم یه فضای جدا دارن. با کالسکه میان، با نوزادهاشون اون جا هستن، بهشون خوراکی میدن، بهشون وسیله‌ی بازی میدن، ولی بچه دیگه کنار مادرشه چون همیشه این بچه رو دیگه بچه‌ی دو سه ساله رو توی فضای جداگانه گرفت و قبول کردش؛ اون فضا رو فراهم کردند. خب این مشخصه که اون بانیان هیأت دید خانواده محور دارن. این هم خیلی روی اون اثرگذاری و کارکرد هیأت کودک می‌تونه مهم باشه، ضریب تاثیرش رو بالا ببره. **حجت الاسلام اعلائی مسئول حسینیه کودک شهید چمران**

رشد و معنویت در کودکان با استفاده از ظرفیت هیأت‌های حسینی است. هیأت کودک از نظر ساختاری مجموعه‌ای در ذیل هیأت؛ در خدمت و تحت اشراف والدین است^۱ که توسط مربیان دغدغه‌مند، علاقه‌مند و توانمند در زمینه کار با کودک اداره می‌شود.^۲

هیأت کودک از نظر محتوایی، مجموعه‌ای تربیتی، مهارتی و آموزشی است که نوع برنامه‌ها، طراحی و زمان‌بندی آن، شرایط محیطی و سایر مولفه‌ها با توجه به کودک

۱. تو دنیای مدرن کنار پدر مادر توی خونه یک مؤلفه یا یه رکن تربیتی دیگه‌ای اضافه شده به اسم رسانه که اون هم بسیار بسیار تعیین کننده است و یه جورایی به خاطر همین‌ه‌ای که تو زندگی ماها پیدا کرده زورش بیشتر شده، خیلی عقل درست حسابی نداره، بی مه‌ابا مخاطبشو بمباران می‌کنه. اینجا پدر مادر خیلی خیلی مهمه که آگاهی لازمو داشته باشن، مهارت لازم رو داشته باشن تا این مربی تربیتی ناخواسته رو بتونن مدیریت بکنن، کنترل بکنن. محیط‌های تربیتی دیگه‌ای مثل هیئت کودک از اون جنس فضاهاییه که خونواده داره انتخاب می‌کنه که بچه رو در معرضش بذاره. در ادامه هر چقدر بچه بزرگتر میشه انتخاب محیط‌های تربیتی دیگه با خودش میشه، یواش یواش می‌گه من دوست دارم این کلاس برم این کلاس نرم، بدون اینکه به پدر مادرش بگه تو فضای مجازی ممکنه چهار تا کلاس هم بنویسه. ولی تو این دوره دوره‌ایه که کماکان پدر مادر سایه‌شون رو همه‌ی انتخاب‌های اصلی بچه و اون جریان‌های اثرگذار تربیتی هستش، سایه‌شون هست و همیشه باید اثرگذار باشن هیئت کودک هم از اون جمله هست. **حجت الاسلام اعلائی**
مسئول حسینی‌ه کودک شهید چمران

۲. تعریف هیأت کودک از نظر ما این است که هیأت کودک یک مجموعه تربیتی، مهارتی، آموزشی هستش که توسط یک عده مربیانی که دغدغه‌مند و علاقه‌مند هستند و همچنین توانمند هستند در زمینه مربی کودک یا کودک یاری فعالیت می‌کنند. سرکار خانم کریمی مسئول هیأت کودک شهرستان باغملک

و نیازهای او طراحی شده است و مربیان از طریق زبان کودک شامل بازی، نشاط و تحرک، سرگرمی، شنیدن قصه، دیدن نمایش، ساخت کاردستی سعی دارند تا مفاهیم دینی را به کودکان انتقال دهند.^۱

۱. ما تو هیأت کودکانه خودمون متمرکز هستیم روی رده سنی ۷ سال اول و بیشتر همون سال‌های درواقع سنین پیش از دبستان. بچه‌های زیر ۷ سال زبان خودشون رو دارند. زبانشون زبان بازی هست، زبان تحرک و نشاط هست، شنیدن قصه و دیدن نمایش هست. ساخت کاردستی هست و اینکه ما بتونیم اون محتوای دینی که می‌خواهیم در یک هیأت منتقل بشه را با این زبان‌ها با زبان بچه‌ها منتقل کنیم چارچوبی همیشه که ما می‌تونیم بهش بگیم هیأت کودکانه. یعنی هیأتی که به رده سنی بچه‌ها و اقتضائات و ویژگی‌های اون رده سنی توجه می‌کنه. و از طرفی هدف هیأت یعنی معرفت و باور نسبت به اهل بیت انس عاطفی با اهل بیت داره توش اتفاق میفته کمک می‌کنه به شکل‌گیری یک شخصیت دینی. اینها اگه تو قالب هیأت کودکانه اتفاق بیفته اون چارچوبها توش رعایت شده، کودکان این سن به لحاظ رشد شناختی تو مرحله‌ای قرار دارند که بیشتر باید مفاهیم برایشون عینی و ملموس شده باشه و از طرف دیگر مدت زمان تمرکز بچه‌ها برای دریافت یک مفهوم مدت زمان محدودی هست. به اون طریقی که توی هیأت بزرگسال و هیأت نوجوان ممکنه نیم ساعت گفتگو یا سخنرانی را برای مخاطب در نظر بگیرین این اتفاق نمی‌تونه توی یه هیأت کودکانه اتفاق بیفته. چون چون مدت زمان تمرکز بچه‌ها متفاوت هست و از طرفی هم مفاهیم نمی‌تونه فقط از طریق کلمات به بچه‌ها منتقل بشه. بچه‌ها نیاز دارند به ابزارهایی که بتونند باهاش عینی‌تر و ملموس‌تر با مفاهیم ارتباط برقرار کنند. حتی اون مفاهیم کلماتی هم که استفاده می‌شه باید برای اون سن قابل فهم باشه. اگر مفاهیم از پیچیدگی‌های مختلفی برخوردار باشند بچه‌ها اون حلقه‌های واسط رو متوجه نمی‌شوند. یا اینکه از استعاره و نمادها بخوابین خیلی استفاده کنین بچه‌ها ارتباط بین مفاهیم رو ممکنه خیلی خوب درک نکنند. بنابراین حتماً باید زبان مورد استفاده در هیأت کودکانه زبان قابل فهم برای بچه‌ها باشه. **سرکار خانم زینب محسن زاده مدیر مرکز مادر کودک مجتمع امام صادق (ع) و مسئول هیأت کودکانه نورباران**

در هیأت کودک دیدن آداب و مناسک مذهبی، مفاهیم ساده‌ای را در ذهن کودکان حک می‌کند و با ایجاد حس خوب در ضمیر ناخودگاه کودکان، دغدغه‌مندی کودکان را برای شناخت و آگاهی از دین در آینده فراهم می‌کند.^۱ تجربه نشان داده است انتقال معارف دینی در بستر «هیأت و موبک کودک» تجربه لذت بخشی را هم برای کودکان و هم برای خانواده‌های ایشان پدید می‌آورد.^۲

۱. سرکار خانم نصیری مسئول هیأت کودک فتاح شیراز

۲. هیأت کودکان نورباران تقریباً از عید غدیر ۱۴۰۰ به عنوان به مجموعه‌ی مستقل فعالیت‌هاشو شروع کرده با این دغدغه که محتوای تربیت دینی چه تو بحث‌های آموزشی چه تو بحث‌های سرگرمی برای کودکان خیلی کم و سطحی تولید میشه، خلایقیت درونش خیلی کمه، ایده‌های جدید هنوز خیلی در دسترس کودکان قرار نمی‌گیره و حالا جمعی از بانوانی که هم تخصص علمیشون در حوزه‌ی روانشناسی علوم تربیتی بود و مربیانی که سال‌ها، بعضی از مربیانی که با ما همکاری می‌کنن بالای ده سال، پونزده سال سابقه‌ی کار با کودک پیش دبستانی دارن دور هم جمع شدیم با همین دغدغه و شروع کردیم به تولید محتوا، این محتوا رو ما در قالب‌های مختلفی ارائه کردیم اولین و مهمترین قالبی که محتوای تولید شده در اختیار مخاطب کودک ما قرار گرفته قالب هیأت هست چون هیأت رو یک بستر خیلی مناسب برای تربیت دینی و انتقال محتوای دینی به کودکان دیدیم و با همکاری مؤسسه‌ها و هیأت‌های مختلفی این کار رو انجام دادیم، اجرا کردیم. الحمدلله مخاطب خیلی استقبال کرد مادرها که در واقع در جمع ما حاضر می‌شدن بازتاب‌های خیلی خوب داشتن از اینکه این محتوا با زبان کودکانه یعنی بازی، فعالیت و قصه داره به بچه‌ها منتقل میشه. بچه‌ها کامل دارن ارتباط می‌گیرن، حتی سنینی که ما فکر می‌کردیم بچه‌ها ممکنه دریافت خیلی خاصی از محتوای ما نداشته باشن مثل دو سال، فقط به دلیل اینکه در جلسه حضور داشتن مادرها می‌گفتن بچه کوچک ما حتی متوجه این زبان می‌شن و ارتباط برقرار می‌کنن. سرکار خانم زینب محسن زاده مدیر مرکز مادر کودک مجتمع امام صادق (ع) و مسئول هیأت کودکان نورباران

بخش دوم

**مأموریت هیأت
کودکی**

مأموریت یک تشکل یا مجموعه، موضوعی است که آن تشکل را از سایر مجموعه‌ها جدا می‌کند و تمایز می‌دهد. جهت درک مأموریت هیأت کودک ذکر سه مقدمه الزامی است:

۱. در تربیت کودک هم باید به ظرفیت‌های درونی توجه کرد و هم از تمامی ظرفیت‌های بیرونی نهایت استفاده را برد.^۱ تشکیلات هیأت به عنوان یک ظرفیت بیرونی در امر تربیت کودک می‌تواند مورد استفاده قرار بگیرد.

۲. متأسفانه کشورمان در برهه‌ای نسبتاً طولانی متأثر از تربیت‌های غیر اسلامی بوده است. بعد از انقلاب اسلامی، می‌توان به صورت کلی، مأموریت تمامی تشکل‌های تربیتی را، ایجاد یک تحوّل معنوی و روحی در مخاطبان خود دانست.^۲

۳. اصل تناسب این مهم را گوشزد می‌کند که در تعلیم و تربیت اسلامی باید برنامه‌ها و روش‌ها و فعالیت‌ها با ظرفیت‌متریبان و استعداد آنها، حالات مختلف و نیازها و موقعیت‌های آنها متناسب باشد.^۳

---

۱. خدای متعال بشر را طوری آفریده است که به تربیت احتیاج دارد. هم از بیرون باید او را تربیت کنند هم از درون خودش باید خودش را تربیت کند. **بیانات در خطبه‌های نماز جمعه ۱۳۷۶/۱۰/۱۲**

۲. اولین و مهمترین کاری که پیش روی ما قرار دارد تحوّل معنوی و روحی انسانهاست. ما متأثر از تربیت‌های طولانی غیر اسلامی هستیم. **بیانات در دیدار جمعی از مهمانان خارجی، ۱۳۷۰/۱۱/۱۴**

۳. مصباح یزدی، ۱۳۹۴، ص ۲۹

توضیح بیشتر آنکه خیلی از مکان‌های شهری به عنوان مثال، پاساژها، متناسب با ویژگی کودکان نیستند. اگر کودکان بخواهند از این فضاها استفاده کنند باید شرایط متعددی از جمله شرایط امنیتی و حتی مواردی مثل ارتفاع پله‌ها تغییر کند. هیأت‌ها و مواکب نیز همین‌گونه هستند. هیأت باید متناسب با شرایط کودکان شکل بگیرد. به بیانی دیگر «هیأت کودک» باید به عنوان یک بازوی مهم جهت متناسب‌سازی هیأت برای کودکان اقدام کند.^۱

طبق این مقدمات می‌توان مأموریت هیأت و مواکب کودک را متناسب‌سازی هیأت برای کودکان جهت همکاری با والدین در امر تربیت کودک و ایجاد زمینه لازم جهت انس کودک با معارف اسلامی بیان کرد.

۱. هیأت کودک قراره به بازوی مهمی باشه که کمک بکنه که هیأت متناسب سازی بشه برای کودکان. یعنی همین جوری اش مثلاً ما می‌گیم که الان خیلی از فضاها متناسب کودکان ما نیستن. مثلاً همین پاساژ که شما همین بغل میرید مجتمع تجاری، متناسب اینه که یه آدم بزرگ بره خرید. اگه قرار باشه متناسب یه کودک بشه، ممکنه پله هاش نیاز بشه خاص بشه، سرویس بهداشتی اش خاص بشه، مدل فضا و ویتترین هاش خاص بشن. هیأت هم همین اتفاق باید بیفته. پس در واقع این جا دو تا بخش مهم ما داریم. یکی اون هویت هیأت گونه ست که باید اول که وارد یک هیأت کودک میشین، همه ذهن شون برسه که این جا هیأت، دوم کودکانه بودنه که باز وقتی وارد میشن آدم‌ها بگن که خب این یه جاییه برای بچه‌ها در نظر گرفته شده، طراحی شده، مربی‌هاش یه مربی‌هایی هستند که مدل تعامل شون با انتظامات هیأت، با چای‌خونه‌ی هیأت، با مداح و سخنران بزرگسال خیلی فرق داره. اون ویژگی‌هایی که کمک می‌کنه به اثر گذار بودن در ادامه‌ی همین هویته هست. **حجت الاسلام اعلائی مسئول حسینی‌ه کودک شهید چمران**

بخش سوم

**اهداف هیأت
کودکی**

قبل از بیان اهداف هیأت کودک، باید متذکر شد: کودک، از نظر مراحل تربیتی در مرحله سیادت قرار دارد که این مرحله ویژگی‌های خاصی را به همراه دارد.

چشم و گوش و سایر ابزارها و قوای شناختی که خداوند متعال با حکمت بالغه خود از پیش برای کودک مهیا کرده است اینک مجال می‌یابند که از محیط جدید کسب اطلاع کنند؛ اطلاعات و شناخت‌هایی که از جهت تعلیم و تربیت اسلامی وسیله‌ای برای رشد و تعالی حقیقی کودک در مراحل بعد است. انسان بر خلاف موجوداتی که واکنش‌هایشان به محیط پیرامون خود صرفاً بازتابی یا غریزی است دارای انتخاب آگاهانه است اما این انتخاب نیازمند تکرار تمرین و کسب تجربه است و مرحله کودکی مجال است که طی آن نوزاد آدمی ضمن فعالیت‌های آزاد یا هدایت شده خویش و از طریق تجربه‌های متعدد و متنوع امکانات ذاتی خود را از قوه به فعل در می‌آورد شاید به همین جهت باشد که خداوند متعال دوره کودکی را در نوزاد انسان، نسبت به نوزاد

سایر جانوران طولانی تر قرار داده است.

خود محوری کودک در این مرحله و نداشتن گرایش به فرمانبری از اطرافیان حالتی را در وی پدید می‌آورد که میتوان آن را سیادت کودک نامید گویا کودک در این مرحله فرمانرواست و این مربی است که در مقابل او، فرمانبر مطیع و در عین حال خادم اوست. در مجموع می‌توان مشخصه‌های اصلی این مرحله را ظهور فعالیت‌های متنوع برای تعامل با محیط و سازگاری با آن از طریق کسب تجربه تمرین تعامل با دیگران از راه بازی و تقلید و نیز شکل‌گیری عادات دانست. گرچه نمی‌توان سن دقیقی برای این مرحله در نظر گرفت می‌توان گفت این مرحله تا حدود هفت سالگی ادامه می‌یابد. (مصباح یزدی، ۱۳۹۴، ص ۳۵۱).

در ادامه به عنوان نمونه به دو عنوان از اهداف مرحله سیادت که دوران کودکی را شامل می‌شود اشاره خواهد شد:

- فراهم کردن زمینه رشد اندام‌های حسی - حرکتی با آزاد گذاردن هدایت شده کودک در انجام انواع فعالیت‌های بدنی و کسب تجارب مختلف حسی - حرکتی؛
- آموزش حرکت تشخیص و تفکیک محسوسات و ایجاد عادت‌های حسی - حرکتی قابل تقلید برای کودک (مصباح یزدی، ۱۳۹۴، ص ۲۸۵).
- و ...

روی این اساس در هیأت کودک می‌توان اهداف زیر را دنبال کرد:

۱-۳. آموزش و انتقال مفاهیم دینی از طریق زبان و روش خاص کودکان

حضور کودکان در کنار مادر در هیأت بزرگسال و هم‌زمان، آموزش و انتقال مفاهیم دینی با روشی که خاص کودکان است و در هیأتی که ویژه آنها طراحی شده است زمینه انس هر چه بیشتر کودکان با مفاهیم دینی و اهل‌البیت (ع) را فراهم می‌آورد.^۱

۲-۳. الگوسازی برنامه‌های هماهنگ و منسجم در ارائه مفاهیم دینی

هیأت کودک می‌تواند الگوساز باشد. متأسفانه بعضاً مشاهده می‌شود مهدها و مدارس از شیوه‌های نادرست و مخرب در ارائه و آموزش مفاهیم دینی استفاده می‌کنند. در هیأت کودک می‌توان برنامه‌های هماهنگ و منسجمی در ارائه مفاهیم دینی اجرا کرد و آنها را الگوی فعالیت در این زمینه ساخت و به مدارس و مهدها

---

۱. ما هدفمون این بوده که بگیم کودک را و این سن رو جدا در نظر بگیرید، زبان فطرتشو در نظر بگیرید، با روش خاص خودش باهاش صحبت بکنید. هم اون حضور در کنار مادر رو در هیأت بزرگسال می‌تونه داشته باشه و هم یه هیأتی براش در نظر بگیریم که اختصاص به خودش داشته باشه و با روش خاص خودش داره باهاش صحبت می‌کنه. قطعاً کودکی که در این سنین در فضای هیأت با اهل بیت مأنوس میشه آمادگی رو برای کارهای تشکیلاتی و یا جامعه‌ی مؤمنانه رو خواهد داشت. سرکار خانم زینب محسن زاده مدیر مرکز مادر کودک مجتمع امام صادق (ع) و مسئول هیأت کودکانه نورباران

نیز معرفی کرد.^۱

۳-۳. تربیت یک نسل توحیدی و نسل مهدوی

در هیأت کودک تربیت یک نسل توحیدی و نسل مهدوی با پیوند مادران و کودکان با مسجد و هیأت شدنی خواهد شد.^۲ در هیأت کودک شرایطی فراهم می‌شود که حضور مادر به همراه کودک خود دارای کمترین مانع است و این استمرار حضور، زمینه ارتباط بیشتر با هیأت و مفاهیم دینی را در یک زمان و مدت طولانی‌تر ایجاد خواهد کرد.

۱. از هدف‌های هیأت کودک می‌تواند الگوسازی باشد. حالا به منظور هماهنگی و انسجامی که در ارائه مفاهیم دینی و جلوگیری از شیوه‌های نادرست و مخرب در فضای مشابه مثل مهدها و مدارس که یکی از دلایل اصلی که ما هیأت کودک را راه اندازی کردیم دقیقاً همین بود. یعنی همین مهدها و مدارسی که شیوه‌های نادرستی را ارائه می‌دادند ما تصمیم گرفتیم هیأت کودک را راه اندازی کنیم. **سرکار خانم کریمی مسئول هیأت کودک شهرستان باغملک**

۲. هدف کارهای تربیتی یا حالا چیزهایی که ممکن است در قالب هیأت کودک انجام شود همان تربیت یک نسل توحیدی و نسل مهدوی هستش. از اهداف می‌تواند پیوند مادر و بچه‌ها، مادران و کودکان با مسجد و هیأت باشد. برای جذب کودکان از همان سنین کودکی به باورهای اعتقادی، هویت‌های دینی و ملی و مذهبی‌شان. حالا با توجه به حدیثی که امام علی داشتند که "قلب کودکان مثل یک زمین پاکی هستش که هیچ بذری داخلش کاشته نشده است و هرچیزی که می‌خواهید می‌توانید داخلش بکارید". **سرکار خانم کریمی مسئول هیأت کودک شهرستان باغملک**

۳-۴. ایجاد احساس انس در کودکان به جهت گرایشی، احساسی

کودک در سنین کودکی نیازهای زیادی دارد اما آنچه اقتضای تشکیلات هیأت مادر و کودک است فراهم شدن شرایط ایجاد انس کودکان با فضای معنوی است.^۱

۱. هیأت کودک برای خود کودک کارکرد اصلی که داره اینه که به جهت گرایشی و احساسی، در کودک احساس انس ایجاد بکنه، حس خوبی نسبت به اون موضوع ایجاد بکنه. من چطور می‌تونم اثر بیش تری بذارم روی بچه هام؟ اول از همه تکلیفم رو باید مشخص بکنم که من توقعم از هیأت کودک چیه؟ هیأت کودک به واسطه‌ی زمان‌بندی‌ای که داره اون شرایطی که داره ماموریتش باید متناسب بهش تعریف بشه وگرنه ما دچار یه تعارض‌ها و تناقض‌هایی میشیم مثلاً بعضی موقع‌ها مجموعه‌ها میان می‌گن که ما دغدغه داریم که بچه‌ها تو این مدت که میان مفاهیم عمیق دینی، خداشناسی، امامت، نبوت، ولایت فقیه، شبیهات این‌ها رو به بچه‌ها منتقل بکنیم. می‌گیم بابا شما یه دو ساعت آخر شب این بچه رو داری، اون موقع هم اومدن از سر و کول هم دیگه بالا برن. فرصت کار عمیق معرفتی نداری. این رده‌ی سنی اصلاً زمینه برای این کار معرفتی رو نداره. هدف گذاری‌ای که ما می‌گیم مطلوبه برای یه هیأت کودک و کمک می‌کنه که ما بعد هیأت کودک اگه احساس بکنیم واقعا مفید بوده اینه که اون حس مثبتی که قراره بچه‌ها نسبت به هیأت، فضای معنوی و مذهبی پیدا بکنند، انس پیدا بکنند، براشون ایجاد بشه. یعنی مثلاً همین الان حس ما نسبت به کلاس دینی چیه؟ حس ما نسبت به مسجد چیه؟ اگه این حس، حس خوبی باشه، یه آدمی اومده باشه اون جا شکلات داده باشه، یه آدمی به رومون لبخند زده باشه، یه فضایی بوده باشه توی بسیج، توی حیاط مسجد ما بازی کرده باشیم، حس‌مون خوبه. تو نوجوانی هم پامون به مسجد و بسیج و این‌ها باز میشه، تو بزرگسالی هم برامون موضوعه که توی این فضای معنوی بریم و بیایم. برای کودک هم باید این اتفاقه رو این شرایط رو فراهم بکنیم. اگه حس بچه نسبت به هیأت این باشه که یه جای تاریکی که چراغ قرمز یه آدمی هم می‌گه حسین، حسین، حسین، ما موردهای فراوان داشتیم که می‌گفتن بچه‌ی ما هیأت نمیداد، تا چراغ رو خاموش می‌کنن شروع می‌کنه گریه کردن می‌ترسه. یه بچه‌ی سه ساله، چهار ساله، پنج ساله. این

باید توجه کرد از نظر منطق تربیتی همیشه اهداف گرایشی بر اهداف رفتاری مقدم هستند (مصباح یزدی، ۱۳۹۴، ص ۲۸۶). روی این اساس انس کودک با مفاهیم اسلامی که در هیأت کودک ایجاد می‌شود مقدمه‌ای مناسب و منطقی برای تغییر رفتار و گرایش رفتاری کودک در آینده‌ای نزدیک به سمت رفتارهای اسلامی است.

۳-۵. ایجاد پایگاه مناسب تفریحی - آموزشی در بسترهای مذهبی

از جمله مهمترین نیازهای کودکان برخورداری از فضای تفریح، شادی و نشاط است. با عدم ورود تشکلهای مذهبی به این فضا، مسلماً این نیاز توسط دیگران پاسخ داده خواهد شد که بعضاً مشاهده شده است حساسیت لازم را به میزان کافی نداشته و استانداردهای لازم و قواعد دینی را رعایت نخواهند کرد. به وسیله هیأت کودک، می‌توان در بسترهای مذهبی، فضای مناسب تفریحی - آموزشی برای

مدل‌ها و سبک‌های جدیدی که تو فضای هیئات به خصوص هیئات حرفه‌ای ایجاد شده، خودش باز زمینه‌ی نیاز به هیأت کودک و جدا سازی این فضا رو خیلی تشدید کرده. پس ما هدف گذاری مون رو گذاشتیم رو این که بتونیم یه فضایی ایجاد بکنیم که بچه‌ها اشتیاق به حضور توی هیأت برایشون زیاد بشه. همین که ما می‌بینیم که والدین از ما پیگیری می‌کنن که آقا هیأت کودک امسال دارین یا نه؟ کجا هستین به ما آدرس بدین. اصلاً پدر مادری برنامه‌ی هیأت رفتن شون رو بر اساس سخنران و مداح دیگه تنظیم نمی‌کنند، بر اساس هیأت کودک تنظیم می‌کنند. از بس که بچه اشتیاق داره. می‌گیم این یعنی اون کار خودمون رو انجام دادیم، به اون هدفی که می‌خواستیم رسیدیم. حجت الاسلام اعلائی مسئول حسینیه کودک شهید چمران

مدیریت و انس هر چه بیشتر کودکان و همچنین رشد آنها، ایجاد کرد.^۱

۳-۶. فراهم آوردن شرایط حضور کودکان و مادران در هیأت و موبک

حضور مادران به همراه کودکانشان در هیأت‌ها و مواکب حسینی باید به همراه ایجاد شرایطی باشد تا این حضور اولاً همراه با فواید علمی و معنوی و ثانیاً به صورت مستمر و ثالثاً بدون چالش، ناراحتی و مزاحمت برای خود و سایر مخاطبان هیأت باشد و هیأت کودک این هدف را دنبال می‌کند.^۲

۳-۷. رشد حس ارزشمندی کودک

در هیأت کودک هدف این است که کودک این موضوع را درک کند که در محیط هیأت به او به عنوان یک مزاحم نگاه نمی‌شود و والدین نیز متوجه شوند که کودک آنها در تشکل‌های دینی مثل هیأت، با ارزش است و به فرزندانشان بها داده

---

۱. ایجاد یک پایگاه مناسب تفریحی - آموزشی در بستر مذهبی برای بچه‌ها یکی دیگر از اهداف هیأت کودک است. حالا ارائه یک تصویر جدیدی هستش که مطابق با درک کودکان برای رشد و تربیتشان زمینه‌ها را فراهم می‌کنیم و برای یادگیری کودکان در قالب کارهای بیشتر گروهی فعالیت می‌کنیم. سرکار خانم کریمی مسئول هیأت کودک شهرستان باغملک

۲. هیأت کودک گفتم به هدف مشخصی داره یکی از اهدافش اینه که حضور خانواده و بچه‌ها در هیأت فراهم بکنه. حجت الاسلام اعلائی مسئول حسینیه کودک شهید چمران

می‌شود.^۱

۳-۸. ایجاد بستری برای رشد معنویت در کودکان در کنار هیأت

هیأت کودک مکانی هست که کودک آزادانه و راحت می‌تواند به بازی بپردازد و شاهد استرس‌ها و تنش‌های مادران جهت رعایت سکوت و... نباشد. این راحتی و دوری از استرس همراه با دیدن آداب و مناسک مذهبی در یک مکان معنوی (مسجد و حسینیه) سبب ایجاد بستری برای رشد معنویت در کودکان خواهد شد.^۲

۳-۹. نگاه تخصصی در حوزه تربیت دینی کودک

متأسفانه در کشور به موضوع تربیت با رویکرد تعالیم دینی کمتر پرداخته شده است؛ معمولاً برای روابط بین والدین و فرزندان طراحی‌هایی انجام شده است اما

۱. تقویت روحیه دینی، افزایش عزت نفس ملی و رشد حس ارزشمندی کودک مسلمان از دیگر اهداف مجموعه ماست. سرکار خانم نصیری مسئول هیأت کودک فتاح شیراز

۲. هیأت کودک مکانی هست که به دور از آن استرس‌ها و تنش‌های مادرانه، جهت سکوت در مراسم‌های ملی-مذهبی مثل مساجد، کودک آزادانه و راحت می‌تواند به بازی در مسجد یا حسینیه بپردازد، بدون اینکه استرس این را داشته باشد که مادر مدام به او گوشزد کند که به خاطر رعایت حال بقیه ساکت باشد. در واقع یکی از بسترهای رشد معنویت در کودکانمان همین هیأت‌های مذهبی هستند. خصوصاً هیأت کودک. دیدن آداب و مناسک مذهبی، مفاهیم ساده‌ای هستند که در ذهن کودکان حک می‌شود و با ایجاد حس خوب در ضمیر ناخودآگاهشان دغدغه‌مندیشان را برای شناخت ائمه و هویت ملی-مذهبی‌شان در آینده فراهم می‌کند. سرکار خانم کریمی مسئول هیأت کودک شهرستان باغملک

اینکه از همان ابتدا، نگاه تربیت دینی پررنگ باشد و برای آن سیستمی تعریف شده باشد، کمتر وجود دارد. در هیأت کودک سعی بر آن است تا با طراحی سیستمی با محوریت نگاه دینی و اسلامی، روی ویژگی‌های شخصیتی و مهارتی کودکان کار شود.^۱

۳-۱۰. ساماندهی فعالیت‌های فرهنگی و مذهبی

فعالیت‌های جسته و گریخته تربیتی، و همچنین مقطعی و جزیره‌ای بودن آنها، نه تنها هیچ‌گونه هم‌افزایی بین آنها ایجاد نخواهد کرد بلکه ممکن است در برخی از موارد به ضد خود تبدیل شده و سبب آشفتگی و ابهام کودک شود. یکی دیگر از اهداف هیأت کودک، ساماندهی فعالیت‌های فرهنگی و مذهبی کودکان در قالب‌های اختصاصی آنهاست تا تاثیر این فعالیت‌ها بیشتر شده و آسیب‌های احتمالی در این زمینه محدود گردد.^۲

---

۱. دغدغه ما از تشکیل این مجموعه، نگاه تخصصی در حوزه کودک است. احساس کردیم که به موضوع تربیت با رویکرد تعالیم دینی کمتر پرداخته شده است؛ معمولاً برای روابط بین والدین و فرزندان طراحی‌هایی انجام شده است اما اینکه از ابتدای مسیر نگاه تربیتی دینی پررنگ شده باشد و برای آن سیستمی تعریف شده باشد، کمتر وجود دارد. ما سعی کردیم سیستمی را طراحی کنیم که با محوریت نگاه دینی و اسلامی روی ویژگی‌های شخصیتی و مهارتی بچه‌ها کار کنیم. سرکار خانم جهانگیری، معاونت آموزشی حسینیه کودک مجموعه شهید چمران

۲. سرکار خانم نصیری مسئول هیأت کودک فتاح شیراز

بخش چهارم

قواعد هیأت کودک

يا حسين عمامه
يا حسين عمامه
يا حسين عمامه

به روضه
امام حسين
خوش آمدید

حسين عمامه

۱-۴. قواعد مربوط به برنامه‌ریزی

هیأت کودک اگر بخواهد اثرگذاری لازم تربیتی را داشته باشد باید طرح و برنامه اساسی و بنیادینی را داشته باشد. طراحی و تدوین محتوا، بازطراحی محتوای موجود، طراحی فعالیت‌ها و تنظیم سین برنامه از لحظه ورود کودکان تا خارج شدن آنها، آنالیز دقیق آنچه کودکان می‌بینند و می‌شوند و انجام می‌دهند و دریافت می‌کنند، رصد و ارزیابی نهایی و... همگی اجزا و مؤلفه‌های یک برنامه جامع را تشکیل می‌دهد.^۱ در ادامه برخی از این مولفه‌های اساسی بیشتر توضیح داده خواهد شد:

۱-۱-۴. جامعیت

در هیأت کودک باید به همه ابعاد شوق برانگیز توجه شود.^۲ این ابعاد می‌تواند امور

۱. هیأت کودک اگر بخواد اثرگذار باشه، بخش اصلیش باید به طراحی قوی داشته باشه شاید اصلا برای هیأت بزرگسال کسانی باشن که مشغول نوحه‌سراییی و شعر گفتن و آهنگ تنظیم کردن و اینا باشن ولی همه‌ی این نیازها مضاف‌تر برای بچه‌ها هست غیر از اون قراره که بچه‌ها بازی کنن، قصه بشنون اینا همه باید طراحی بشه نمی‌گم قصه‌ی کودکانه‌ای ما نداریم ولی برای اینکه تو هیأت ارائه بشه باید بازطراحی بشن. بنابراین طراحی فعالیت و طراحی محتوای هیأت بخش اعظم کاره یعنی به اتاق فکری رو می‌خواد که شما یک سین برنامه رو طراحی کنی از لحظه‌ی ورود بچه‌ها تا خروج بچه‌ها، بچه‌ها چی می‌بینن، چه فعالیت‌هایی انجام میدن، چه چیزهایی می‌شنون، چه کارهایی می‌کنن و چه دریافتی خواهند داشت؟ اینا باید دقیقا مورد رصد قرار بگیره و ارزیابی بشه که حتما با زبان بچه‌ها این اتفاق، یعنی بازی محور فعالیت‌ها باشه. **سرکار خانم زینب محسن زاده مدیر مرکز مادر کودک مجتمع امام صادق (ع) و مسئول هیأت کودکانه نورباران**

۲. ناظر به این فضای شوقی‌ای که می‌خواهیم توی بچه‌ها ایجاد بکنیم، کل اون ابعاد رو در نظر بگیریم. مثلاً از

مربوط به بازی، تغذیه، امنیت، بهداشت، هیجان، شادی و نشاط، ارتباط با والدین و ... را شامل شود.

۴-۲. ایجاد زمینه سازی مناسب

هیأت کودک زمینه ساز است. در هیأت کودک چیزی به کودکان تحمیل نمی‌شود. هیأت کودک شرایط را مساعد خواهد کرد. در هیأت کودک یک محیط غنی تربیتی ایجاد می‌شود تا کودک با همان میل فطری خود در آن رشد کند!

جریان تغذیه، ما خب مثلاً پارسال یادمه توی هیأت کودک سیب زمینی سرخ کرده با سس دادن. خیلی برای بچه‌ها جذاب بود حتی بزرگ‌ترها هم می‌گفتن همیشه ما کودک بشیم بیاییم تو هیأت کودک. یا مثلاً خود این که به برنامه‌ی تغذیه‌ای جدی داریم. خود تغذیه به فضای خاصی ایجاد می‌کنه. **حجت الاسلام اعلائی مسئول حسینیّه کودک شهید چمران**

۱. به باغبون به گیاهش نیگمه لطفا سریعتر قد بکش، یا گل عزیزم صد تا گل بده، پنج تا کمه و... اگر کارش رو خوب بلد باشه می‌دونه که گیاهش کی قد می‌کشه، کی گل میده و کی میوه. پس به وقتش آب بهش می‌ده، به وقتش حرصش می‌کنه، به وقتش آزادی می‌ده تا به خواب زمستونی بره و به وقتش با روشن کردن آتیش از سرمازدگی نجاتش می‌ده. بچه‌ها همون نهال نرم و نازکن که ما والدین و مربیا باغبون هاشونیم. بچه‌هارو اگر اینطور نگاه کنیم، اجازه می‌دیم که فطرتشون بزرگشون کنه و ما فقط محیط رو غنی می‌کنیم. یکی از اون چیزایی که محیط رشد بچه‌ها رو غنی می‌کنه و میتونه روند رشد بچه‌ها رو متعالی کنه، مسجد و هیأتنه. حالا اون مسجد می‌تونه به مسجد بزرگ باشه که به حسینیّه اختصاصی داره برای بچه‌ها یا هیأت خیابونی باشه که ایستگاه کودک دارن و یا مثل اولین تجربه‌ی ما به موکت شیش متری باشه با چند متر بنر یک رو سفید که دیوار هیأت کودک شده باشه. **سرکار خانم حسینی، مسئول حسینیّه کودک شاندرمن کیلان**

۳-۱-۴. رشد مستمر کیفیت

در برنامه‌ریزی، ارتقای مستمر کیفیت باید در نظر گرفته شود. باید دقت کرد که رشد مستمر محتوای هیأت کودک از نظر بازی و... از نظر بصری (تصویرسازی، گرافیک محیطی، دکور) و از نظر محتوایی (شعر، داستان و...) علاوه بر اینکه در انتقال مفاهیم دینی مؤثر است می‌تواند زمینه افزایش مخاطب را به دنبال داشته باشد!

۴-۱-۴. تکرار به جای تنوع

در هیأت کودک مناسکی برگزار و اجرا می‌شود که مهمترین رکن اثرگذاری این مناسک به خاطر خاصیت تکرار شدن مناسب و به هنگام آن است. پس قاعده اصلی در

---

۱. هرچقدر ما بیاییم به لحاظ بصری و به لحاظ محتوایی به کیفیت محتواهای هیأت کودکانه بپردازیم استقبال مخاطب بیشتر است یعنی اگر هم محتواها با اقتضائات این رده سنی متناسب بشه و هم به طراحی خلاقانه و جدید داشته باشه یعنی شما بتونید به لحاظ تصویرسازی کار گرافیکی، دکور زدن، شرایط اجرا بتونید کیفیت کار رو بیشتر و بیشتر کنید و در عین حال احساس بشه که اون معرفت دینی هم داره به بچه‌ها تلقین میشه استقبال بیشتر می‌شه. به بیانی دیگر اگر نویسنده‌ها و شاعرها و کسانی که تصویر کار کودک می‌کنند کم کم بیان برای محتواهای هیأت کودکانه کار بکنند، قلم بزنند، شعر بگن، تصویرگری بکنند و دست به دست هم بدهند که این کیفیت رو ارتقا بدهند وقتی کار با کیفیت ارائه بشه قطعاً مخاطب جامعه ما به مخاطب محدودی نخواهد بود و همه اقشار مردم دوست دارن که از به محصول با کیفیت مناسب برا بچه‌هاشون استفاده کنند. سرکار خانم زینب محسن زاده مدیر مرکز مادر کودک مجتمع امام صادق (ع) و مسئول هیأت کودکانه نورباران

هیأت کودک تکرار به جای تنوع است.^۱

۴-۱-۵. ارائه غیر مستقیم الگو، تمهید و آمادگی به جای آموزش

تعلیم و تربیت در مرحله سیادت ممکن است تا حدودی با اعمال اراده کودک صورت گیرد اما این اراده بیشتر غریزی است تا انتخابی و آگاهانه، بنابراین گرایش کودک به یادگیری و تربیت بیشتر از سر تقلید غریزی است و البته حس کنجکاوی زیاد همراه با تشخیص طلبی و استقلال خواهی وی و در یک کلمه سیادت کودک با تعلیم و تربیت رسمی سازگار نیست. تعلیم و تربیت در این مرحله بیشتر باید به صورت غیر مستقیم و از راه قرار دادن کودک در معرض الگوهای درست صورت گیرد. مربی در این مرحله گرچه خادم کودک است، می‌تواند غیر مستقیم از روحیه تقلید و انفعال کودک، حداکثر استفاده را ببرد (مصباح یزدی، ۱۳۹۴، ص ۳۵۳).

از نظر رویکرد کلی دوره پیش از دبستان، دوره تمهید و آمادگی است نه دوره آموزش. در این دوره چون خمیرمایه شخصیت کودک در حال شکل‌گیری است

---

۱. خاصیت مناسب تکراری بودنش اون چیزی که کمک می‌کنه به رفتارسازی، آداب‌سازی، مناسب‌سازی اینه ما الگوهایی رو هی تکرار بکنیم سفر زیارتیمون، داستان‌هامون، شعرهامون یعنی برخلاف تصور ما که هی می‌خوایم تنوع ایجاد بکنیم اتفاقاً برای بچه‌ها اون چیزی که بخصوص بچه‌هایی که سنشون پایین‌تره زیر دبستان و اوایل دبستان مؤثره و کمک‌کننده است اثرگذاره این تکرار است. **حجت الاسلام اعلائی مسئول حسینییه کودک شهید چمران**

باید سعی شود کودکان نسبت به زندگی، نسبت به آدم‌ها، نسبت به دین، مذهب و کشورشان حس خوبی پیدا کنند. این حس خوب و زیبا در لایه‌های زیرین شخصیت کودکان نفوذ کرده و نهادینه می‌شود و زمینه شکل‌گیری حس ثبات، حس امنیت و عزت نفس را در کودکان پدید خواهد آورد.^۱ در زمینه آموزش باید

---

۱. دوره پیش از دبستان اصولاً حالا هم توی نگاه اندیشمندان غربی، هم اندیشمندان مسلمان به عنوان دوره تمهید شناخته میشه. دوره‌ای که قراره که یک آمادگی رو طی بکنه اون شخصیت برای اینکه برسه وارد دوره تمییز و دوره بلوغ بشه. ما می‌گیم دوره ادب‌آموزی این سن نیست. اشتباه هست که تو این سن ما شروع کنیم به بچه‌ها ادب، احکام، رفتارسازی دینی رو آموزش بدیم. این دوره، دوره آموزش هم نیست. اشتباه هست که ما بخواهیم زبان، قرآن، ورزش، ژیمناستیک این‌ها به بچه‌ها آموزش بدیم. این‌ها چیزهایی هست که هم توی روایت‌های سه تا هفت سال با بررسی‌های مفصل میشه به یک جمع‌بندی ازش رسید هم توی نگاه‌های روانشناسی، روانشناس‌های شناختی، انسان‌گرا عموماً این دیدگاه غالب هست. ولی از این زاویه که توی این سن داره خمیره شخصیتی شکل می‌گیره، بیشترین درواقع رشد رو مغز توی این دوره داره، یک سری زیرساخت‌ها توی شخصیت بچه توی این سن شکل می‌گیره. دوره‌ای هست که امنیت، روابط عاطفی و یک اتفاقات مهمی توی ضمیر ناخودآگاه کودک توی این دوره شکل می‌گیره و موندگار میشه. به این جهت اهمیت دارد. برای همین هست که می‌گیم کا عمده تلاشمون توی حسینه کودک این هست که بچه‌ها نسبت به زندگی، نسبت به آدم‌ها، نسبت به دین، مذهب، کشورشون حس خوبی پیدا کنند. این اون چیزی هست که توی لایه‌های زیرین شخصیت بچه می‌مونه و میتونه حس ثبات، حس امنیت، عزت نفس رو براش ایجاد کنه و توی دوره‌های بعدی بهره‌برداری کنه. **حجت الاسلام اعلائی مسئول حسینه کودک شهید چمران**

دقت شود که آموزش غیر مستقیم باید صورت بگیرد.^۱

۴-۱-۶. تعامل با خانواده

والدین بخصوص مادر، در تربیت زیر هفت سال نقش محوری دارد. در هیأت کودک سعی می‌شود تا مادران در جریان تمام اتفاقاتی که رخ می‌دهد قرار بگیرند^۲ تا با تکرار این فعالیت‌ها در نهادینه شدن تربیت همکاری داشته باشند. علاوه بر این باید سعی شود تا بخشی از برنامه‌ها به صورت مشترک همراه با حضور مادر طراحی و اجرا شود تا در فضای هیأت نیز ارتباط و علقه‌ی بین مادر و فرزند محکم‌تر شود.^۳ بنابراین هیأت کودک در کنار توجه به کودک هیچ‌گاه توجه و تعامل خود را

---

۱. در هیأت کودک آموزش‌های کودکان صد درصد غیرمستقیم هست. سرکار خانم کریمی مسئول هیأت کودک شهرستان باغملک

۲. در راستای اون اهدافی که ما توی خود هیأت کودکان یعنی در واقع در حسینیه کودک با بچه‌ها کار می‌کنیم، سعی می‌کنیم در مورد همون مطلب، با مادران هم صحبت داشته باشیم، که در یک هم افزایی در کانون خانواده به عنوان کانون اصلی، و حسینیه کودک، به عنوان بازوی کمکی خانواده، بتونن به نتیجه بهتری برسن. سرکار خانم زینب کاظمی خالدي مسئول حسینیه کودک قم

۳. با توجه به نقش محوری والدین در تربیت کودک زیر ۷ سال و مخصوصا محوریت مادر، ما مادر رو توی مراسم‌هامون حذف نمی‌کنیم. مراسم‌ها در حضور مادر هست، مادر در جریان اتفاقاتی که می‌افته، داستانی که برای بچه‌ها گفته میشه قرار می‌گیره که خواست با همین بیان بخواد دوباره مجدد برای بچه بازگو بکنه یا حالا اون فعالیت‌هایی انجام دادیم با کودکش تکرار بکنه، در جریان باشه همچین ما همیشه به بخشی

با والدین نادیده نمی‌گیرد^۱ و این تعامل را در قالب برنامه‌هایی مثل جشن، اردو و محفل خانوادگی تقویت می‌کند.^۲

همچنین از آنجا که در هفت سال اول، مادر، محور تربیت کودک است لذا در هیأت کودک به رشد و آموزش مادران نیز پرداخته خواهد شد و برنامه و کلاس‌های آموزشی ویژه والدین در نظر گرفته خواهد شد.^۳

توی مراسم‌ها مون به شکل مادر و کودک انجام میدیم که این ارتباط علقه‌ی بین مادر و فرزند هم در هیأت محکم‌تر شود. **خانم موسوی از مسئولان هیأت کودک**

۱. سعی می‌کنیم ویژه برنامه‌هایی هم برای مادران و گاه‌ها حتی پدرها داشته باشیم، به طور مثال، مراسم میلاد حضرت زهرا و روز مادر، حتماً به عنوان یک جشن مادر کودک برگزار می‌شه و یا میلاد امیرالمومنین و روز پدر، به صورت جشن پدر و کودک برگزار می‌شه. یا در کنار برنامه که برای بچه‌ها تدارک دیده می‌شه، برنامه‌هایی هم برای مادران و ارتقا سطح معرفتیشون و انسشون با اهل بیت، طراحی می‌شه. **سرکار خانم زینب محسن زاده مدیر مرکز مادر کودک مجتمع امام صادق (ع) و مسئول هیأت کودکانه نورباران**

۲. بحث اردوها، تعامل با خانواده هم سر جای خودش مفصل حرف دارد. خیلی برامون جدی هست. بچه‌ها هر هفته اردو میرن. حضور اجتماعی دارند. مادرها برنامه‌هایی دارند. برنامه مادر و کودک داریم. محفل خانوادگی داریم. همه برنامه‌هایی هست که سعیمون بر این هست که کنار اینکه با خود بچه‌ها یک روندی رو پیش میریم، با خود خانواده هم یک برنامه‌ای رو داشته باشیم به جهت رویکرد تربیتی با ما نزدیک بشن. ذهنیت‌ها یکی بشه که بتونیم یک مسیر مشترکی رو پیش ببریم. **حجت الاسلام اعلائی مسئول حسینیّه کودک شهید چمران**

۳. ما مادر رو هفت سال اول محور تربیت می‌دونیم و هر کار اثربخشی که بخوایم رو بچه‌ها انجام بدیم باید مادرها به لحاظ مهارتی و تربیتی ارتقا پیدا کرده باشن تا اون آموزش‌های داده شده تو بچه‌ها نهادینه بشه

وجه دیگر تعامل و مشارکت با والدین، استفاده از ظرفیت والدین است. ظرفیت‌های مختلف علمی، مالی، فکری و... می‌تواند در راستای هر چه بهتر شدن هیأت کودک مفید واقع شود و والدین از این مشارکت استقبال می‌کنند.^۱

۴-۱-۷. بازخورد و اثرسنجی

در هیأت کودک می‌توان رفتارهای کودک را مخصوصاً در جلسات ابتدایی رصد و ثبت کرد و سپس در بازه‌های زمانی سه ماهه مجدداً این کار را انجام داد و در نهایت والدین را دعوت کرد و مقایسه این دو وضعیت و رشد کودک را به آنها گزارش داد.^۲

پس برای مادران هم دوره‌های آموزشی داریم. سرکار خانم زینب محسن زاده مدیر مرکز مادر کودک مجتمع امام صادق (ع) و مسئول هیأت کودکانه نورباران

۱. مشارکت والدین با مجموعه ما به شکل‌های مختلفی است به این نحو استفاده می‌کنیم که از تخصص‌های مختلفی که دارند و در پیشبرد مجموعه به ما کمک می‌کنن، یا می‌تونه مشکلی از مسائل ما رو حل بکنه یا مانعی رو برداره، استفاده می‌کنیم. به لحاظ مالی هم خوب، هم بعضی از برنامه‌های خاص رو با در واقع بانی شدن خانواده‌ها پیش می‌بریم و چون ما باید یک برنامه ثابت هفته‌ای دو بار داریم، به نحوی یک مخاطب دائم و ثابت را ثبت نام می‌کنیم و از والدین خواهش می‌کنیم که در واقع یک سرمایه‌گذاری تربیتی کنند و خودشون، بانی فرزند خودشون بشن برای حضور در مجموعه ما. سرکار خانم زینب کاظمی خالدي مسئول حسینه کودک قم

۲. تلاش ما در حسینه کودک شهید چمران این بود که فعالیت‌ها را بر اساس ویژگی‌های شخصیتی پیش ببریم که شامل موارد زیر است: انگیزه، علاقه و نشاط، انعطاف‌پذیری در رفتارها و رفتار آزادانه باشد. مجموع این سه ویژگی اصلی برای ما اهمیت زیادی دارد. ما مشاهداتی را از ابتدای حضور بچه‌ها در حسینه کودک

۴-۲. قواعد مربوط به مخاطب‌شناسی

به عنوان مقدمه این بخش ابتدا باید یادآور شد که کودک در مرحله سیادت از حیث بینش، گرایش و رفتار چه خصوصیتی دارد. در جداول زیر این خصوصیات در دو حیطه ایجابی و سلبی گزارش شده است:

از جهت بینشی

سلبی	ایجابی
درک نکردن موقعیت دقیق و روابط محسوسات با یکدیگر، نداشتن قابلیت ذهنی برای ادراک امور نامحسوس، نبودن رویکرد انتقادی به شناخت‌ها و باورها، تمییز ندادن خوب و بد واقعی	آگاهی کودک از انحصار در عالم درون به ادراک حسی از جهان بیرون و سپس تخیل گسترش می‌یابد. قابلیت نمادگذاری برای امور خیالی به صورت بازی و توانایی سخن گفتن و ارتباط کلامی با همسالان نمودار می‌شود.

چمرانی‌ها ثبت می‌کنیم و سعی می‌کنیم که بعد از سه تا چهار ماه به خانواده‌ها به صورت حضوری راجع به این سه فاکتور شخصیتی گزارش بدهیم که فرزندانشان چه رشد و چالش‌هایی را در این مدت داشته‌اند. **سرکار خانم جهانگیری، معاونت آموزشی حسینیه کودک مجموعه شهید چمران**

از جهت گرایشی

سلبی	ایجابی
<p>گرایش نداشتن به روابط واقعی و جدی خانواده و اجتماع، محدود شدن گرایش‌ها به خودمداری و نتایج خشنود کننده ملموس و در دسترس، محدودیت میل اجتماعی به ارتباط‌های ساختگی در محدوده بازی، عدم امکان گرایش به حقایق برتر غیر ملموس و انتزاعی؛</p>	<p>احساس وابستگی و نیاز به آرامش و امنیت خاطر حس کنجکاوی، استقلال‌خواهی و تشخیص طلبی</p>

از جهت رفتاری

سلبی	ایجابی
<p>محدود شدن رفتارها به تلاش برای فهمیدن و سازگار شدن با محیط، تقلید از اطرافیان و خودنمایی در یافتن توانمندی‌ها و شباهت یافتن به دیگران (مصباح یزدی، ۱۳۹۴، ص ۳۵۲).</p>	<p>دقت و تمرکز کم و سطحی، تقلید همراه با نافرمانی، خودنمایی و لجاجت. فعالیت‌های بیرونی که ابتدا شکل بازتابی و غریزی دارند کم کم با آگاهی و انتخاب و بیشتر به شکل بازی ظاهر می‌شوند.</p>

در هیأت کودک باید به مخاطب که کودکان زیر هفت سال هستند توجه دقیق شود. نیازهای آنها به دقت شناسایی شود لذا در ادامه قواعدی مربوط به حوزه مخاطب شناسی بیان می‌شود.

۴-۲-۱. در نظر گرفتن زبان کودک

مهمترین عامل این است که زبان کودک یعنی زبان خاص او را در نظر گرفت.^۲ باید انتقال مفاهیم به کودکان را در قالب بازی و فعالیت پیگیری کرد.^۳ کودکان در سن کودکی به لحاظ رشد شناختی در مرحله‌ای قرار دارند که فقط از طریق کلمات نمی‌توانند مفاهیم را دریافت کنند و از سویی دیگر مدت زمان تمرکز کودکان برای

---

۱. ما در هیأت کودکانه فتاح بر این باوریم همان‌گونه که صنایع غذایی کودک از صنایع غذایی بزرگسال جدا می‌شود و مواد خوراکی با توجه به طبع کودک تولید می‌شود، برای خوراک روح و ذهن کودکان نیز باید مخاطب‌شناسی صورت گرفته و به شکل جداگانه فعالیت نمود. **سرکار خانم نصیری مسئول هیأت کودک فتاح شیراز**

۲. مهمترین عامل برای بچه‌ها این است که زبان فطرتشون در نظر گرفته بشه. ما هدفمون این بوده که بگیم کودک را و این سن رو جدا در نظر بگیرید، زبان فطرتشو در نظر بگیرید، با روش خاص خودش باهاش صحبت بکنید. **سرکار خانم زینب محسن زاده مدیر مرکز مادر کودک مجتمع امام صادق (ع) و مسئول هیأت کودکانه نورباران**

۳. بازی محور بودن، فعالیت محور بودن در کار با کودک باید در نظر گرفته بشه. **سرکار خانم زینب محسن زاده مدیر مرکز مادر کودک مجتمع امام صادق (ع) و مسئول هیأت کودکانه نورباران**

دریافت یک مفهوم، مدت زمان محدودی است لذا کودکان نیاز به ابزارهایی دارند که بتوانند به صورت عینی‌تر و ملموس‌تر با مفاهیم ارتباط برقرار کنند. این ابزارها که زبان انتقال مفاهیم به کودکان است عبارتند از بازی، نشاط و تحرک، سرگرمی، شنیدن قصه، دیدن نمایش، ساخت کاردستی.^۱

۱. ما تو هیأت کودکانه خودمون متمرکز هستیم روی رده سنی ۷ سال اول و بیشتر همون سال‌های درواقع سنین پیش از دبستان. بچه‌های زیر ۷ سال زبان خودشون رو دارند. زبانشون زبان بازی هست، زبان تحرک و نشاط هست، شنیدن قصه و دیدن نمایش هست. ساخت کاردستی هست و اینکه ما بتونیم اون محتوای دینی که می‌خواهیم در یک هیأت منتقل بشه را با این زبان‌ها با زبان بچه‌ها منتقل کنیم چارچوبی همیشه که ما می‌تونیم بهش بگیریم هیأت کودکانه. یعنی هیأتی که به رده سنی بچه‌ها و اقتضانات و ویژگی‌های اون رده سنی توجه می‌کنه. و از طرفی هدف هیأت یعنی معرفت و باور نسبت به اهل بیت انس عاطفی با اهل بیت داره توش اتفاق میفته کمک می‌کنه به شکل‌گیری یک شخصیت دینی. اینها اگه تو قالب هیأت کودکانه اتفاق بیفته اون چارچوبها توش رعایت شده. کودکان این سن به لحاظ رشد شناختی تو مرحله‌ای قرار دارند که بیشتر باید مفاهیم براشون عینی و ملموس شده باشه و از طرف دیگر مدت زمان تمرکز بچه‌ها برای دریافت یک مفهوم مدت زمان محدودی هست. به اون طریقی که توی هیأت بزرگسال و هیأت نوجوان ممکنه نیم ساعت گفتگو یا سخنرانی را برای مخاطب در نظر بگیرین این اتفاق نمی‌تونه توی یه هیأت کودکانه اتفاق بیفته. چون چون مدت زمان تمرکز بچه‌ها متفاوت هست و از طرفی هم مفاهیم نمی‌تونه فقط از طریق کلمات به بچه‌ها منتقل بشه. بچه‌ها نیاز دارند به ابزارهایی که بتونند باهاش عینی‌تر و ملموس‌تر با مفاهیم ارتباط برقرار کنند. حتی اون مفاهیم کلماتی هم که استفاده می‌شه باید برای اون سن قابل فهم باشه. اگر مفاهیم از پیچیدگی‌های مختلفی برخوردار باشند بچه‌ها اون حلقه‌های واسط رو متوجه نمی‌شوند. یا اینکه از استعاره و نمادها بخوابین خیلی استفاده کنین بچه‌ها ارتباط بین مفاهیم رو ممکنه خیلی خوب درک نکنند. بنابراین حتماً باید زبان مورد استفاده در هیأت کودکانه زبان قابل فهم برای بچه‌ها باشه. **سرکار**

عمده فعالیت بچه‌ها در هیأت کودک با محور بازی و سرگرمی است. پرننگ‌ترین مولفه در هیأت کودک که می‌تواند سایر مسائل مثل پذیرایی را هم تحت تأثیر خود قرار دهد بازی است.^۱ البته باید دقت شود بازی‌هایی انتخاب شود که کودک خسته نشود، مطابق فطرت کودک باشد و آن بازی یک فضای شاد و مهیجی برای کودک فراهم کند.^۲ زمانی که نگاه و مبنای فعالیت‌ها، بازی کردن باشد؛ بالطبع نباید از کودکان انتظار داشت که روی آموزش و یا مهارتی خاص مسلط باشند. مهم ویژگی‌های شخصیتی کودکان است که آن هم از طریق تجربه بازی‌های متفاوت رشد می‌کند.^۳

خانم زینب محسن زاده مدیر مرکز مادر کودک مجتمع امام صادق (ع) و مسئول هیأت کودکانه نورباران

۱. خب حسینیہ کودک شهید چمران سعی کرده که ناظر به مبانی تربیت اسلامی و الگوهای نوین آموزشی یک مدل تربیتی متفاوتی رو طراحی بکنند که چندتا محور اصلی داره؛ یک محور مهمش بحث بازی هست، بازی محوری هست. عمده فعالیت‌هایی که بچه‌ها توی فضا انجام میدن، بازی هست و حتی بخشی از غذای بچه‌ها، فضاهایی که تحت عنوان هیأت می‌گیریم، فضاهای مناسبی، اردوهای بچه‌ها، توش بازی هم میشه نقش محوری رو داره و به عنوان پرننگ‌ترین مولفه هست. حجت الاسلام اعلائی مسئول حسینیہ کودک شهید چمران

۲. سرکار خانم کریمی مسئول هیأت کودک شهرستان باغملک

۳. سرکار خانم جهانگیری، معاونت آموزشی حسینیہ کودک مجموعه شهید چمران

۲-۲-۴. در نظر گرفتن آزادی کودک

کودکان رفتار آزادانه را دوست دارند که اگر غیر از این باشد و محتاطانه رفتار کنند نشان از آن دارد که چارچوب‌های زیادی برای او توسط خانواده لحاظ شده است^۱ کودکان در هفت سال اول نباید احساس اجبار و زور را در چارچوب‌های از پیش تعیین شده تجربه کنند. باید احساس رهایی و انتخاب‌گری داشته باشند.^۲ هیأت کودک از قواعد مرسوم در مهد کودک‌ها که هر ساعتی را به فعالیت اختصاص می‌دهند پیروی نمی‌کند. در هیأت کودک، کودکان از حق انتخاب برخوردارند و مربیان فقط به آنها پیشنهادهاتی را ارائه خواهند کرد.^۳

۱. بچه‌ها دوست دارند آزادانه رفتار کنند. رفتارهای محتاطانه نشان‌دهنده این است که خانواده چهارچوب زیادی برای کارهای کودک ایجاد کرده است که باعث می‌شود کودک از فعالیت خود لذت کافی را نبرد. **سرکار خانم جهانگیری، معاونت آموزشی حسینیه کودک مجموعه شهید چمران**

۲. ما در منابع دینی‌مون داریم که کودک هفت سال اول در دوره‌ی سیادتش هست، این سیانت از سیادت رو هم باید خانواده و هم مربی و کسانی که با کودک در ارتباطن رعایت بکنن. یعنی بچه‌ها احساس نکنن کسی داره به اجبار چیزی رو به اون‌ها آموزش میده یا چهارچوب‌های سختی، اون آزادی، اون رهایی و انتخاب‌گری که مهمه بچه‌ها در این سن داشته باشن رعایت بشه. **سرکار خانم زینب محسن زاده مدیر مرکز مادر کودک مجتمع امام صادق (ع) و مسئول هیأت کودکانه نورباران**

۳. یک موضوع مهم دیگه بحث آزادی و حق انتخاب بچه‌ها توی فضاست. اینجا اون الگوی سنتی مرسوم توی مهدکودک‌ها که زنگ نقاشی هست، زنگ کاردستی هست، زنگ زبان هست، زنگ موسیقی هست، هر زنگی که هست یک همچین عنوانی اصلا وجود ندارد. بچه‌ها از اول صبح که میان می‌دونند که اومدن

۴-۲-۳. در نظر گرفتن حس استقلال و مالکیت کودک

با توجه به اینکه سن کودکی سنی است که کودکان به استقلال و مالکیت خود و خودرأیی روی می‌آورد و این موارد تا حدودی برآمده از نیازهای اوست لذا در هیأت کودک نیز این استقلال و مالکیت باید محترم شمرده شود.^۱

۴-۲-۴. در نظر گرفتن انعطاف پذیری کودک

شخصیت کودکان در این سن، انعطاف پذیر، خودانگیخته و تجربه‌پذیر است. هیأت کودک باید به این خصوصیات و ابعاد شخصیتی توجه داشته باشد.^۲ عدم

حسینیه کودک بازی بکنند، حالا معلم پیشنهاداتی رو، مربی پیشنهادهایی رو میاره وسط. امروز دوست داری گل بازی کنی، دوست داری نقاشی کنی، ابزارهایی وسط هست. داستان‌هایی رو تعریف می‌کنند و خود بچه‌ها بنا به علاقه‌های خودشون، اون ذهنیت‌هایی که دارند، اون درگیری که اون مدت دارند، انتخاب می‌کنند. **حجت الاسلام اعلائی مسئول حسینیه کودک شهید چمران**

۱. یک مولفه مهم دیگه این که این سن اوج استقلال و مالکیت هست. اوج خود رأیی هست. می‌گیم این سن باید من این استقلال رو مالکیت رو محترم بشمرم. یکی از ویژگی‌های مهم بچه‌های حسینیه کودک اینه که بچه‌هایی به شدت مستقل هستند. عزت نفس بالایی دارند. اعتماد به نفس خوبی دارند. **حجت الاسلام اعلائی مسئول حسینیه کودک شهید چمران**

۲. مولفه بعدی هم توجه ویژه به ابعاد شخصیتی بچه‌هاست. ما حرفمون این هست که این سن، سنی هست که بچه‌ها خیلی باید انعطاف داشته باشند. اگر من با چیزهایی مثل آموزش، مثل بکن نکن، امر و نهی، چارچوب‌مندی‌ها، آموزش نظم و خیلی از مدل‌های دیگه‌ای که الان توی مجموعه‌های آموزشی

انعطاف و یا انعطاف‌پذیری افراطی هر دو اشتباه است. خوب است که فعالیت‌ها در میانه طیف باشد؛ بنابراین نوع برنامه‌ریزی و طراحی‌ها، ترتیب و تفکیک برنامه‌ها، فضا و... باید با این موضوع هماهنگ باشد.

۴-۲-۵. در نظر گرفتن تفاوت‌های جنسیتی کودک

از نظر جنسیت، مدیران و عوامل اجرایی هیأت کودک باید تفاوت‌های دختر و پسر را در طراحی و اجرای برنامه‌ها در نظر بگیرند. دختران عموماً با فعالیت‌های هنری و پسران عموماً با فعالیت‌های حرکتی مأنوس هستند.^۲ همچنین آنها در نوع علائق

دیگه رایج هست، پیام به ذهن بچه چارچوب بدم، باعث میشه که اون انعطاف بچه پایین بیاد و خود این جلوی خیلی از اون ابعاد شخصیتی بچه که باید آزادانه رشد بکنه رو می‌گیره. ما روی انعطاف بچه‌ها روی خودانگیزگی بچه‌ها روی تجربه‌پذیری بچه‌ها کار می‌کنیم. خیلی برامون موضوع هست و نوع طراحی‌ها، تفکیک فضا برنامه‌ریزی همه بر این اساس هست. حالا دیگه جزئیاتش زیاد هست. **حجت الاسلام اعلائی**
مسئول حسینیة کودک شهید چمران

۱. انعطاف‌پذیری، دو طیف عدم انعطاف و انعطاف‌پذیری افراطی دارد. خوب است که فعالیت‌ها در میانه طیف باشد. **سرکار خانم جهانگیری، معاونت آموزشی حسینیة کودک مجموعه شهید چمران**

۲. ملاحظه‌ی دیگه در مورد مخاطب‌شناسی جنسیت‌ه جالبه مثلاً دخترها تو هیأت کودک بیشتر فعالیت‌های هنری رو دوست دارن می‌بینید به زمان زیادی دارن کاردستی رو درست می‌کنن با پولک، منجوق چه می‌دونم کلاژ اینا به کاردستی درست می‌کنن خیلی براشون جذابه عروسک‌سازی خیلی دوست دارن، خیاطی و فعالیت‌های این جنسی نقاشی و اینا براشون خیلی موضوعه. بازی‌هاشون هم مثلاً از جنس خاله‌بازی و بازی‌های دخترونه‌ای که توش نقش بازی کردن پررنگه خیلی براشون دوست‌داشتنیه، نمایش بازی کردنو

و سطح توانمندی با یکدیگر متفاوت هستند که باید این موارد نیز در برنامه لحاظ شود.^۱

۴-۲-۶. در نظر گرفتن رشد گرایشی کودک

سن و دوره کودکی اقتضا دارد که کودک، اوج علاقه، نشاط، شادابی و اشتیاق به

خیلی دوست دارن و شعر و قصه رو هم استقبال می‌کنن ازش. **حجت الاسلام اعلائی مسئول حسینیه کودک شهید چمران**

پسرها به جاش فعالیت‌های حرکتی که بزمن شمشیر درست کنن با هم شمشیربازی کنن، تفنگ درست کنن، تفنگ‌بازی بکنن، بازی‌های فکری گیم بردهای مختلفی وجود داره خیلی علاقه دارن. باز تو فضای کاردستی مثلا اوریگامی رو پسرها خیلی دوست دارن و به زمان خیلی زیادی رو می‌تونن پای اوریگامی بشینن. دو تا فعالیتی که خیلی پسرها رو درگیر می‌کنه یکی گله، گل‌بازیه سفاله یکی هم بحث اوریگامیه که با کاغذ و تا اشکال مختلفی درست می‌کنن که شما اینترنت سرچ کنید الگوهای مختلفش هست از قورباغه درست کردن، گل درست کردن چه می‌دونم ستاره درست کردن تا چیزهای پیچیده‌تر و فعالیت‌های هیأت هم خودش خیلی برای پسرها موضوعه مثلا از بچه‌ی چهار پنج ساله دوست داره بیاد مداحی بکنه تا نوجوون پونزده شونزده ساله، سینه‌زنی که خلاصه میون دار وسط وایسه و توی حالت‌های خاصی سینه بزنی برای پسرها خیلی مطلوبه و دوست داشتنیه. **حجت الاسلام اعلائی مسئول حسینیه کودک شهید چمران**

۱. جنسیت بچه‌ها باید لحاظ شود الان دختر داریم پسر داریم چه کارهایی رو می‌تونیم بکنیم که عمومشون بتونن توش باشن که هم هویت جنسیشون حفظ بشه هم از لحاظ توانمندی‌های دختریه یا پسری بودنشون بتونند اونها رو انجام بدن. هم علاقه‌مندی‌هاشون که متفاوت هست لحاظ بشه. **سرکار خانم زهرا بادینفر، مربی هیأت کودکانه نورباران**

فعالیت‌های مختلف را داشته باشد.^۱ روی این اساس، بی‌حوصله بودن و نداشتن انگیزه نشانه خوبی در دوران کودکی نیست. پرهیز از بی‌حوصله بودن و نداشتن انگیزه و رفتن به سمت نشاط، علاقه و اشتیاق، اقتضا دارد تا کودک از نظر گرایشی، گزینشی عمل نکند و بتواند به عنوان مثال با انواع غذاها، بازی‌ها، افراد مختلف و موقعیت‌های گوناگون رابطه و تعامل برقرار کند.^۲

---

۱. یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های شخصیتی دوران کودکی، داشتن انگیزه، علاقه و نشاط است؛ به این معنا که کودک انگیزه خوبی برای شرکت در فعالیت‌ها داشته باشد و از انجام بازی احساس رضایت کند. **سرکار خانم جهانگیری، معاونت آموزشی حسینیه کودک مجموعه شهید چمران**

۲. ما مهم‌ترین چیزی که حالا به خود خانواده‌ها می‌گیم این هست که بچه‌ها اول از همه به جهت گرایشی رشد خوبی داشته باشند. یعنی چی؟ یعنی این که این بچه دوست داشته باشه همه جور غذایی رو بخوره. وقتی که من یک بچه‌ای توی این سن دارم باهاش یک جوری پیش رفتم که هر غذایی رو جلوش می‌گذارم نمی‌خوره یا اصلا بدغذاست، غر میزنه. حالا غذا به عنوان یک مثال هست. توی بازی، توی تعامل با آدم‌های مختلف، توی جاهای مختلف زندگی می‌بینید که این بچه که سنش اقتضا می‌کنه اوج علاقه و نشاط و شادابی رو داشته باشه، اوج اشتیاق به فعالیت‌های مختلف رو داشته باشه، می‌بینیم این رو نداره. بی‌حوصلگیش زیاد هست. انگیزه ندارد برای هیچ کاری. می‌گیم این اتفاق خوبی نیست و یکی از مهم‌ترین خروجی‌های حسینیه کودک اینه که بچه‌ها خیلی بچه‌های پرنشاط، شاداب، با انگیزه، بچه‌ها در حسینیه کودک با شرایط مختلف می‌تونند کنار بیان. با آدم‌های مختلف می‌تونن کنار بیان. این که من یک بچه شکنندگی بار بیاورم که کسی بهش چپ نگاه کنه سریع گریه کنه. تا یه بچه‌ای میاد دعوا کنه، یک گوشه‌ای کز می‌کنه. تا کارش خراب میشه یا لباسش خیس میشه، یک زمان زیادی شروع می‌کنه بیتابی کردن. می‌گیم این باعث میشه که این بچه شبیه این گیاه ساقه خیلی نازکی داشته باشه که همیشه نیاز باشه یکی کنارش باشه. همیشه نیاز باشه

۴-۲-۷. در نظر گرفتن دایره توانمندی و شناخت کودک

باید تمامی برنامه‌ریزی‌ها با توجه به دایره شناخت کودکان و توانمندی‌های مهارتی آنها انجام شود تا تعیین کند چه مطالبی بیان شود و چه نوع مهارت‌هایی در قالب کارهایی مثل بازی و کاردستی مطرح شود.^۱

۴-۲-۸. در نظر گرفتن نوع محتوای متناسب کودک

کلیات مفاهیم و آموزه‌هایی که در هیأت کودک منتقل می‌شود با هیأت بزرگسال تفاوت چندانی ندارد؛ البته بنا بر نیاز و ذائقه کودکان باید گلچین شود. تنها تفاوت در قالب‌های انتقال مفاهیم و روش‌های آن است.^۲

که خیلی دمای اتاق فراهم باشه. بچه‌هایی که انعطافشون بالاست، عزت نفسشون بالاست، انگیزه‌شون بالاست، می‌تونند بچه‌هایی باشند که توی شرایط مختلف خودشون رو وفق بدهند، علی‌رغم اینکه استقلال دارند، علی‌رغم اینکه بچه قدرتمندی هستند. سختی‌ها نمی‌شکوندشون. و این‌ها مولفه‌هایی هست که توی این دوره ایجاد میشه. **حجت الاسلام اعلائی مسئول حسینیه کودک شهید چمران**

۱. دایره شناخت بچه‌ها توی این سن چیا هست. چه چیزهایی رو می‌تونیم بگیم. چه چیزهایی رو نباید انجام بدیم. چه کارهایی رو میتونیم انجام بدیم. چه کارهایی رو نمی‌تونیم. توانمندی بچه‌ها در چه حدی هست. بچه‌ها مثلا توی این سن چقدر می‌تونن کاردستی رو خوب انجام بدن. آیا کار با قیچی رو الان خوب می‌تونن انجام بدن. کار با نمد چطور؟ می‌دونید همه اینها لحاظ میشه. اینکه ما الان برای این گروه سنی چجور برنامه‌ریزی کنیم؟ مشخص میشه. **سرکار خانم زهرا بادینفر، مربی هیأت کودکان نورباران**

۲. **سرکار خانم نصیری مسئول هیأت کودک فتاح شیراز**

۴-۲-۹. در نظر گرفتن امنیت جسمی و روانی کودک

در هیأت کودک، امنیت جسمی و روانی کودک حتما مدنظر قرار گرفته می‌شود. سعی می‌شود تا مشکلات روحی و اخلاقی کودک با بازی‌آموزی و کارهای گروهی رفع شود و استرس جدایی از مادر رخ ندهد!

۴-۳. قواعد مربوط به اجرا

۴-۳-۱. فضا سازی

در هیأت کودک، فضای کودک‌پسند، رشد و فعالیت کودک را بهبود می‌بخشد. از نظر مکان هم مسجد یا حسینیه در اولویت قرار دارد.^۲ نکته مهم‌تر در فضا سازی

۱. در هیأت کودک، امنیت جسمی و روانی کودک حتما مدنظر قرار گرفته می‌شود. سعی می‌شود تا مشکلات روحی و اخلاقی کودک با بازی‌آموزی و کارهای گروهی رفع شود و استرس اینکه مثلا جدا از مادر هست را نداشته باشد، در کنار مادر باشند بیشتر بچه‌هایی که این مشکل را دارند. **سرکار خانم مسئول کریمی هیأت کودک شهرستان باغملک**

۲. قوائد و اصولی که باید برای هیأت کودک در نظر بگیریم این است که حالا فضا سازی انجام شود. حالا ما با توجه به شرایطی که در هیأت کودکمان داریم خب ما فضای خاصی نداریم. یک فضای ثابت نداریم. بیشتر مسجد را محور کارهایمان قرار می‌دهیم. حالا هر مرحله و هر جایی می‌رویم بیشتر مسجد و اگر دیگر نشد حسینیه یا حتی خود کوچه و خیابان. یعنی درمورد مکانش برای ما حداقل تا الان اینطور بوده که پایبند به یک جای ثابت نبوده‌ایم. ولی خب فضایی که هستش باید مناسب باشد، یعنی فضا سازی مناسبی داشته باشد، اینطور باشد که برای بستر رشد و فعالیت که ما مدنظرمان هست، حالا همه جانبه، همه قسمت‌هایی

هیأت کودک، توجه به حفظ و انتقال هویت هیأت به کودکان است. توضیح بیشتر این نکته آنکه از نظر تفریحی و آموزشی مکان‌های ویژه‌ای برای کودکان وجود دارد (مانند شهر مشاغل کودکان یا شهر ترافیک کودکان) که کودک حتی قبل از ورود به آن مکان‌ها می‌داند چرا به سمت آنها می‌رود. در هیأت کودک نیز کودکان قبل از ورود باید بدانند به چه فضایی وارد می‌شوند و به محض ورود باید احساس کنند وارد هیأت شده‌اند. این موضوع می‌تواند توسط فضا سازی یا عنوان گذاری مناسب مراسم شکل بگیرد.^۱

۴-۳-۲. مربی

- در مرحله سیادت، تکاپوی مجدانه کودک برای ارتباط با محیط اطراف و لزوم

که مدنظرمان هست داشته باشد. ما اعتقاد داریم که حالا بهتر است بیشتر ابزار و فضا آن چیزی باشد که مثلا ابرازمان خام باشد، فضایمان یک فضایی مثل مسجد یا طبیعت باشد که مطابق فطرت بچه‌ها است. سرکار خانم کریمی مسئول هیأت کودک شهرستان باغملک

۱. اول از همه هیأت کودک یک فضایی هست که ماموریت خودش رو این می‌بیند که اون اتمسفر و جو جاری توی هیأت رو توی خودش داشته باشه. یعنی وقتی بچه‌ها وارد هیأت کودک میشن، احساس بکنند که وارد یک هیأت شدند. مثلا حالا بلاتشبیبه شما دیزنی‌لند یا آشپزخونه مونته سوری یا مثلا این شهر مشاغل کودکان، شهر ترافیک کودکان، وقتی که کودک وارد میشه می‌دونه که اونجا برای چی وارد شده، اونجا دنبال چی می‌گرده. توی هیأت کودک هم پس بچه‌ها مهم هست که بدونند وارد هیأت شدند. حالا ممکن هست که چهارتا پرچم زدن کمک بکنه و... حجت الاسلام اعلائی مسئول حسینیه کودک شهید چمران

رسیدگی به وی در این فعالیت‌ها وی را نیازمند کمک و هدایت مربی می‌کند. به این ترتیب مربی باید بتواند در حالی که نقش فرمانبر و خادم کودک را بازی می‌کند. مصالح فرمانروای خود را در قالب اطاعت از او هرچند با تظاهر به این امر رعایت و اجرا کند (مصباح یزدی، ۱۳۹۴، ص ۳۵۱).

در هیأت کودک مربی باید آموزش‌های لازم و جلسات توجیهی را در مورد فهم زبان کودک، و قواعد روش کار با کودک گذرانده باشد.^۱
در هیأت کودک مربی باید شبیه مادر رفتار کند.^۲

۱. همین طور مربی و یا حالا تو هیأت بزرگسال بهش می‌گیم خادم، خادم تو هیأت بزرگسال ممکنه در حد انتظامات باشه ولی تو هیأت کودک اینا باید همه آموزش دیده باشن، زبان کودک رو بفهمن، کار با کودک رو بفهمن، ساعت‌ها قبل از اجرای برنامه باید جلسات توجیهی و آموزشی برای مربیان در نظر گرفته بشه تا کاملا روش کار رو بیاموزن و اینکه تو اون جلسه باید چطور کار رو پیش ببرن تا بچه‌ها دریافت بهتری داشته باشن. سرکار خانم زینب محسن زاده مدیر مرکز مادر کودک مجتمع امام صادق (ع) و مسئول هیأت کودکانه نورباران

۲. قطعاً تو دوره‌ی هفت سال اول که هنوز بچه اون حد از استقلال رو پیدا نکرده که وارد جامعه بشه، نقش اصلی رو دوش خونواده است و مسئولیت با پدر و مادریه. خب باز به تبع اینکه عمده‌ی زمان پدر در بیرون خونه است و مادر برعکس عمدتاً توی خونه هستش. عمده‌ی اون اتفاقات تربیتی که مورد نظر هستش بین مادر و فرزند می‌افته اون رابطه عاطفیه تو این دوره خیلی خیلی تعیین کننده است، اینکه ما می‌گیم گرایشات تو این دوره مهمه، بحث معرفتی و رفتاری تو دوره‌های بعدی اهمیت پیدا می‌کنه، اصلی‌ترین منبع گرایش که تنظیم کننده‌ی شرایط روحی تربیتی بچه هستش مادریه. دیگه پله پله ما می‌ایم پایین حتی می‌گیم آگه من

در هیأت کودک مربی باید صبور و با انگیزه و با زمان و انرژی کافی باشد.^۱
 مربی باید با پوشش مناسب و هماهنگ با ایام عزا و شادی حاضر شود.^۲
 رفتار مربی باید همراه با مهربانی باشد تا تجلی‌گر خاطره‌ای خوش برای کودک باشد.^۳

تو فضای مهد هم بچه رو می‌برم مربی باید تبدیل بشه به یک شبه مادر که اون رابطه عاطفیه رو برقرار بکنه، بچه تأمین بشه به جهت عاطفی. **حجت الاسلام اعلائی مسئول حسینیه کودک شهید چمران**

۱. نوع برخوردی که مربی‌ها دارن. اصلاً جنس انتخاب مربی‌ها مهم است. ما الان چندین ساله که توی آقاییون، به خصوص توی پیدا کردن مربی مشکل داریم. برای این که آدمی که مرد باشه و بتونه با بچه‌ی کوچولو سر و کله بزنه، صبور باشه، عصبانی نشه، بخنده، نشاط داشته باشه، بازی بکنه خیلی سخت پیدا میشه. عموماً تو هیأت دوست دارن یا کفش جفت کنن، یا چایی بریزن، این کارها نیاز به به تخصص ویژه یا حال و هوای ویژه‌ای نداره ولی خب هیأت کودک این چالش رو داره که به مقدار به جهت شخصیتی و حرفه‌ای نیاز به آدم‌هایی داره که بتونن تو این فضا انرژی بدارن و زمان بدارن. **حجت الاسلام اعلائی مسئول حسینیه کودک شهید چمران**. خب درمورد مربی هم که مربی‌هایمان حتماً باید صبور باشند، آراستگی را حتماً داشته باشند، مهربان باشند، صدای خشنی نداشته باشند. **سرکار خانم کریمی هیأت کودک شهرستان باغملک**

۲. توی هیأت کودکانه به نظر من باید پوشش به نحوی باشه که بچه‌ها مربی‌ها رو اگر بدون چادر هم دیدن احساس نکنند که مربی بدحجاب شده. یک حجاب کامل داشته باشه ولی این حجاب کامل اگر در ایام اعیاد و ولادت‌ها باشه، رنگی و حالا بروز و خوشگل و اینها باشه. و اگر که در ایام عزاداری‌ها باشه می‌تونه صرفاً سرتاپا مشکی نباشه که بچه‌ها احساس ناخوشایندی بهشون دست بده. همیشه به سری رنگ‌های تیره‌تر هم استفاده کرد ولی مهمتر از پوشش مربی‌ها رفتار اونها هست. که سؤال شما هم بود. **سرکار خانم فاطمه نصرت آبادی، مربی هیأت کودکانه نورباران**

۳. رفتار مربی‌ها خیلی مهم هست. ما مربی‌هایی دیدیم که چون فاصله داشتن از دنیای کودکان به سری

مربی در هیأت کودک باید صبر و انعطاف‌پذیری داشته باشد به عنوان مثال اگر کودک حوصله‌ی انجام یک بازی را ندارد مربی باید آن‌قدر انعطاف داشته باشد که بتواند بستر را تغییر دهد و بازی را با روش جدیدی برای کودک تدارک ببیند.^۱

مربی باید توانایی ایجاد و برقرار کردن ارتباط عاطفی با کودک را داشته باشد و به خوبی بتواند نقش هم‌بازی و مادر را ایفا نماید.^۲

رفتارها و صحبت‌های تحکم‌آمیز مثل اینکه نه همیشه از اینجا بیرون بری، نه باید همینجا بمونی، مامانها کار دارن دیر میان، با یه سری صحبت‌ها که شاید دل بچه‌ها بلرزه و ایجاد فاصله‌کنه بین خودش و مادرش. یا یه سری رفتارها که مناسب اون ایام و فضا نیست. به نظر من رفتارها باید جوری باشه که بچه وقتی که بعدا می‌خواد این ماجراها رو واسه خانواده تعریف کنه از رفتار مربی‌ها هم لابه‌لاش بگه. بگه اون خاله‌ای که خیلی مهربون بود. رفتاری باشه که توی ذهن بچه بنشینه و بچه با یک آرامشی زمانی را که از مادر دور هست رو تجربه کنه. **سرکار خانم فاطمه نصرت آبادی، مربی هیأت کودکانه نورباران**

۱. مربی باید خصوصیات ویژه‌ای داشته باشد که یکی از مهم‌ترین آن‌ها، صبر و انعطاف‌پذیری است. مربی باید بتواند در برابر بچه‌ها صبر و انعطاف‌پذیری بالایی داشته باشد، به خصوص وقتی که بچه‌ها خیلی حوصله‌ی انجام یک بازی را ندارند. مربی باید آن‌قدر انعطاف داشته باشد که بتواند بستر را تغییر دهد و بازی را با روش جدیدی برای بچه تدارک ببیند. **سرکار خانم جهانگیری، معاونت آموزشی حسینیه کودک مجموعه شهید چمران**

۲. چون کودک، تازه از محیط خانه وارد یک محیط اجتماعی شده است، لازم است با یک نفر ارتباط عاطفی خوبی بگیرد. در حسینیه کودک، هر مربی روی ۵،۶ نفر از بچه‌ها مسلط است و ارتباط خوبی با تک‌تک بچه‌ها برقرار می‌کند و پاسخگویی لازم را به نیازهای آن‌ها دارد. **سرکار خانم جهانگیری، معاونت آموزشی حسینیه کودک مجموعه شهید چمران**

مربی باید برای رشد شخصی خود وقت بگذارد تا بیشتر متوجه ذائقه، تمایلات و علائق کودکان شود. به عنوان مثال خواندن کتاب، دیدن انیمیشن، مشاهده کودکان^۱

۴-۳-۳. مکان مناسب

مکان هیأت کودک باید استانداردهای حضور کودک را (ایمن بودن، وسعت فضا، تهویه، نورپردازی، دوری از صدای هیأت) به همراه داشته باشد.^۲ مکان باید به

۱. کتاب و انیمیشن زیاد بخواند و ببیند. با کودک زمان زیادی بگذراند و مشاهده زیادی از کودکان داشته باشد. هر چه مربی با کودک بیشتر ارتباط بگیرد، بیشتر متوجه ذائقه، تمایلات و علائق بچه‌ها می‌شود. **سرکار خانم جهانگیری، معاونت آموزشی حسینیة کودک مجموعه شهید چمران**

۲. به نکته‌ی مهم دیگه هم که خیلی خیلی پیش فرضه، پیش نیازه مکانه. ما توی اصولاً معماری پیش از دبستان به حساسیت فوق العاده بالایی داریم روی ایمنی، استانداردهای کودک، امنیتش، بهداشتش، خود وسعت فضا، نورپردازی، تهویه این‌ها ملاحظاتی که باعث میشه که بازدهی کار بالا بره، مربی‌ها استهلاک شون پایین بیاد، بچه‌ها تو اون فضا، فضای خوب و آرامش بخشی داشته باشن یا نه. مثلاً وارد میشی همه‌ی مربی‌ها عرق کردن، صدای هیأت هم داره میاد، همه سرسام گرفتن، بچه‌ها هم جیغ و هوار، تمام عرق کرده، اصلاً بیرون میرن به سری‌هاشون سرما می‌خورن. می‌گیم این ملاحظات اجرایی به مراتب توی هیأت کودک نسبت به هیأت اصلی اهمیتش بالاتره. به ذره سردی و گرمی فضا ممکنه که برای بچه‌ها تاثیر منفی ایجاد بکنه، مریض بشن، مشکل ایجاد بکنن، هیجان شون بالا بره. مثلاً ما همین امسال توی اون فضای جدیدی که در اختیارتمون گذاشتن، دقیقه‌ی نودی کامل فضا رو عوض کردیم گفتیم این امنیتش پایینه، خطرش بالاست با این که به هزینه‌ی هنگفتی رو دوش هیأت مینداخت و به جهت اجرایی براشون بار زیادی ایجاد

گونه‌ای باشد که مادران، نزدیک فرزندانشان باشند تا حس نزدیکی و در دسترس بودن و در نهایت امنیت برای کودکان ایجاد کند.^۱ نور، دکور، دسترسی به آب و سرویس بهداشتی، بزرگی فضا به لحاظ تحرک فیزیکی از دیگر مؤلفه‌های مکان هیأت کودک قلمداد می‌شود.^۲

۴-۳-۴. پذیرایی

نباید پذیرایی در هیأت کودک با پذیرایی در هیأت بزرگسال مقایسه شود. در هیأت بزرگسال، پذیرایی موضوعی حاشیه‌ای قلمداد می‌شود اما در هیأت کودک،

می‌کردش، ولی خودشون اذعان داشتند که شرایط مناسب نیست و باید حتما شرایط رو فراهم کردش. پس بحث مکان و زمان هم خیلی موثره. **حجت الاسلام اعلائی مسئول حسینیه کودک شهید چمران**

۱. ما ابتدا وقتی که می‌شینیم افراد اصلی که توی هیأت هستند با هم همفکری می‌کنیم تا مقدمات یک هیأت رو بچینیم به مکانی که انتخاب می‌کنیم خیلی توجه داریم. چون مکان باید اولاً شرایطش مهیا باشه که مادران هم نزدیک بچه‌ها باشن، در کنار بچه‌ها باشن یا با فاصله خیلی اندکی از اونها قرار بگیرن. چون ما می‌دونیم بچه‌ها وابستگی خاصی به اولیاشون دارن و همین نزدیکی به یا در دسترس بودن بهشون به حس امنیت میده. **سرکار خانم فاطمه نصرت آبادی، مربی هیأت کودکانه نورباران**

۲. به سری نیازهای ویژه‌ی کودکان هم باید در نظر گرفته بشه به لحاظ فیزیک فضا، به لحاظ نور، دکور و اینکه دسترسیشون به آب، سرویس بهداشتی، ورود و خروج بچه‌ها، بزرگی فضا به لحاظ تحرک فیزیکی اینا حتما باید در نظر گرفته بشه. **سرکار خانم زینب محسن زاده مدیر مرکز مادر کودک مجتمع امام صادق (ع) و مسئول هیأت کودکانه نورباران**

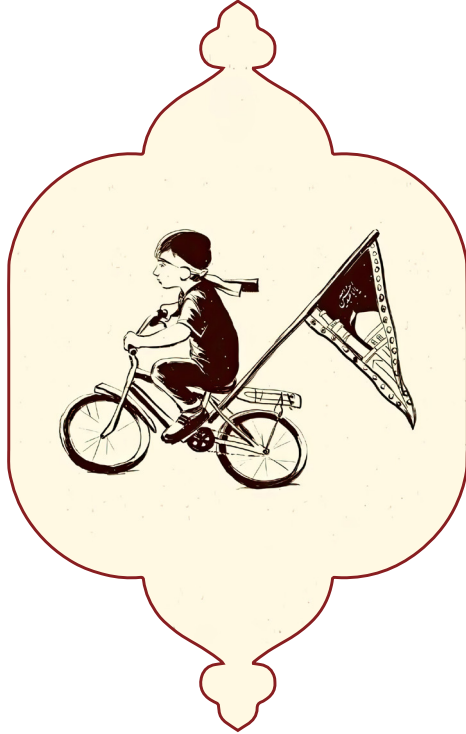
پذیرایی یک فعالیت اصلی است زیرا خستگی، تشنگی و گرسنگی کیفیت یادگیری کودکان را به شدت تحت تأثیر قرار خواهد داد بنابراین پذیرایی در هیأت کودک در چند نوبت انجام می‌شود.^۱ در پذیرایی حتماً از مواد سالم و با کیفیت استفاده شود.^۲ می‌توان پذیرایی هیأت کودک را نیز با بازی تلفیق کرد تا خاطره‌ای لذت بخش برای کودک فراهم شود.^۳

---

۱. اینکه پذیرایی تو هیأت کودکانه مثل یه هیأت بزرگسال نیست که حاشیه‌ی کار باشه حالا موقع یا ورود یا موقع خروجی یه چیزی رو بدی، خودش می‌تونه بخشی از فعالیت‌های اصلی باشه و اینکه حتماً ما باید در نظر بگیریم خستگی و گرسنگی می‌تونه کیفیت یادگیری بچه‌ها رو بیاره پایین بنابراین تو حین کار هم باید پذیرایی رو چند بار برای بچه‌ها در نظر بگیریم. **سرکار خانم زینب محسن زاده مدیر مرکز مادر کودک مجتمع امام صادق (ع) و مسئول هیأت کودکانه نورباران**

۲. سعی می‌کنیم تو هیأت خودمون حداقل چیزهایی که برای بچه‌ها می‌دیم بخورن چیزهای سالمی باشن. مثلاً اگه بتونیم میوه خیلی توی اولویت هست. لقمه‌های مثلاً نان و پنیر و پوره سیب‌زمینی خیلی به نظرمون خوب میاد. **سرکار خانم فاطمه نصرت آبادی، مربی هیأت کودکانه نورباران**

۳. خب حسینیّه کودک شهید چمران سعی کرده که ناظر به مبانی تربیت اسلامی و الگوهای نوین آموزشی یک مدل تربیتی متفاوتی رو طراحی بکند که چندتا محور اصلی داره؛ یک محور مهمش بحث بازی هست، بازی محوری هست. عمده فعالیت‌هایی که بچه‌ها توی فضا انجام میدن، بازی هست و حتی بخشی از غذای بچه‌ها، فضاهایی که تحت عنوان هیأت می‌گیریم، فضاهای مناسبی، اردوهای بچه‌ها، توش بازی هم میشه نقش محوری رو داره و به عنوان پررنگ‌ترین مولفه هست. **حجت الاسلام اعلائی مسئول حسینیّه کودک شهید چمران**

بخش پنجم

**سناریوهای
پیشنهادی اجرای
هیأت کودک**

۵-۱. سناریوی پیشنهادی حسینیه کودک شهید چمران تهران

ارائه دهنده‌گان: حجت الاسلام آقای اعلائی مسئول حسینیه کودک شهید چمران و سرکار خانم جهانگیری، معاونت آموزشی حسینیه کودک مجموعه شهید چمران

۵-۱-۱. شروعی با محبت و انس

بچه‌ها ابتدا که وارد می‌شن تحویل مربی‌ها داده می‌شن. بچه‌هایی که احساس وابستگی شدیدی به مادر دارند یا با دوری مادر اذیت می‌شوند، مادر می‌تواند در کنار کودک حضور داشته باشد تا زمانی که نیاز بچه برطرف شود.

۵-۱-۲. بازی‌های مختلف

سفره‌های مختلف یا حالا بعضی فضاها، میزهای مختلفی وجود داره که فعالیت‌هایی رو می‌تونن روی اون انجام بدن از گل‌بازی گرفته تا نقاشی، دست‌ورزی و کاردستی. ما یادگیری را در قالب انتخاب بین بازی‌های مختلف ارائه می‌دهیم، به جای اینکه آموزش‌ها را در قالب کلاس یاد بدهیم، در قالب بستر ارائه می‌دهیم؛ یک تعداد بسترهای بازی در نظر گرفته می‌شود که منعطف است و بچه با تجربه و انتخاب

آن بازی‌ها دست به جست‌وجوگری و اکتشاف می‌زند. اصلاً لازم نیست که همه بچه‌ها سر یک فعالیت بنشینند، معمولاً دو تا سه بستر بازی انتخابی روی زمین موجود است که بچه‌ها از بین بازی‌ها انتخاب می‌کنند یعنی هیچ اجباری در انجام یک فعالیت مشترک وجود ندارد.

در بستر دست‌ورزی، ابزارهایی در اختیار بچه‌ها قرار می‌دهیم که بچه‌ها بیشتر با دستشان کار کنند؛ مانند نشاسته که باید با چیز سفتی آن را بکوبند، بعد با آب مخلوط کنند و با دست به یک شکلی در بیاورند. گل، ماکارونی پخته، آرد، نشاسته و... از جمله چیزهایی است که برای دست‌ورزی از آن استفاده می‌کنیم.

تأکید ما برای گروه سنی زیر ۷ سال این است که ۵۰ تا ۶۰ درصد بازی‌ها باید حرکتی در نظر گرفته شود چون معمولاً بچه‌ها روی بازی‌های نشستنی خیلی متمرکز نیستند. در فعالیت‌های کاردستی و ساخت‌وساز نیز الگوی آماده به بچه‌ها ارائه نمی‌دهیم، سعی می‌کنیم با یک داستان یا یک عامل درگیرکننده با بچه‌ها صحبت کنیم و ابزار و وسایل لازم را در اختیار بچه‌ها قرار دهیم تا آن‌ها در ادامه با خلاقیت خود کاردستی را بسازند؛ مثلاً مربی راجع به کفش‌دوزک صحبت می‌کند و در آخر از بچه‌ها می‌خواهد که کفش‌دوزک خود را درست کنند. ابزاری که در اختیار بچه‌ها قرار می‌گیرد، ابزارهای ساده‌ای مانند سربطری، کاترن و... است. بچه‌ها با ایده و خلاقیت خود شروع به ساخت کاردستی می‌کنند. انتظار نداریم که بچه‌ها چیزی بسازند که

مطابق با واقعیت و انتظار ما باشد. معمولاً در ابتدای کار، بچه‌ها خیلی ایده ندارند و خلاقیت به خرج نمی‌دهند و از روی دست یکدیگر نگاه می‌کنند؛ اما زمانی که این مسیر را ادامه می‌دهیم شاهد خلاقیت آن‌ها هستیم.

در مورد نقاشی بعضی موقع‌ها کاغذ به بچه‌ها میدیم بعضی موقع‌ها رول‌های کاغذ بزرگی که روی دیوار نصب می‌کنیم. ما کاربرد به معنایی که کاربرد را رنگ کنند و از خط بیرون نزنند، نداریم. ممکن است زمانی صفحه نقاشی را به دیوار بزنیم یا آن را روی میز برعکس بگذاریم و یا آن را در حیاط قرار دهیم تا بچه‌ها با دست و پا نقاشی کنند و... برای ما مهم است که قالب خاص و آماده‌ای به بچه‌ها ندهیم، تا چیزی که از ذهنشان برمی‌آید را آزادانه به تصویر بکشند و قوه تخیل و خلاقیتشان روز به روز بیشتر رشد کند.

برای بچه‌هایی که باز کوچکترن لگو بازی و آجرک داریم، بازی‌های فکری داریم. مجموع این فعالیت‌ها نیم ساعت الی سه ربع طول می‌کشد و بچه‌ها جمع می‌شن یواش یواش.

۵-۲-۳. مراسم

بعدش هم اون مراسم هیئت‌گونه‌مون رو داریم که یه پرده قصه‌ایه ما روش قصه تعریف می‌کنیم یا بعضی موقع‌ها یه تخته‌ایه ما با نقاشی شروع می‌کنیم قصه تعریف کردن هر شب یک داستان از داستان‌های محرم رو تعریف می‌کنیم.

۵-۲-۴. سلام

بعدش با همدیگه یه سفر زیارتی میریم و سلام کودکانه‌ای خدمت ابی عبدالله میدیم.

۵-۲-۵. مداحی

بعد نهایتاً مداحی می‌کنیم مداحیمون این طوره که یک شعر هست هر سال هم همون شعرو می‌خونیم بچه‌ها دیگه حفظ شدن و تکرار می‌کنن. بعد از این مداحی نوبت به خود بچه‌ها می‌رسه، بچه‌ها مداحی می‌کنن

۵-۲-۶. پذیرایی

بعدش هم پذیرایی داریم برای بچه‌ها حالا بعضی موقع‌ها گروه‌های نمایش عروسکی هست میاد برای بچه‌ها نمایش‌هایی می‌ده بحث اخلاقی هستش، بعضی موقع‌ها هم بازی، بازی‌های مختلف حرکتی و فکری که بچه‌ها انجام میدن و نهایتاً والدین میان دنبالشون. این کل اتفاقیه که توی یک هیئت کودک ما می‌افته.

۵-۲. سناریوی پیشنهادی هیئت کودکانه نورباران

ارائه دهنده: سرکار خانم زهرا بادینفکر، مربی هیئت کودکانه نورباران

۵-۲-۱. بازی‌های یخ شکن

ابتدا با بازی‌های یخ شکن شروع می‌کنیم تا اضطراب اولیه کودکان از بین برود. در

بازی‌های یخ‌شکن می‌خواهیم که یخ بچه‌ها رو بشکونیم تا اون ارتباط رو با بچه‌ها ایجاد کنیم. نیاز هستش که با ابزار بازی، با استفاده از بازی‌هایی که بچه‌ها رو واقعا اضطراب اولیشون رو خالی می‌کنه و آمادشون می‌کنه برای اومدن به فعالیت‌هایی که ما براشون در نظر گرفتیم، با اون بازی‌های یخ‌شکن ایجاد میشه. سن بچه‌ها مشخص می‌کنه که ما چه چیزهایی رو باید در نظر بگیریم که اون این مطلب رو درک کنه.

۵-۲-۲. نمایش

به برخی از روایات می‌شود از جنبه‌های مختلف و زوایای گوناگون نگریست و پند و موعظه و درس‌گرفت مثل حدیث کساء. قصه حدیث کسا قصه‌ای بود که ما گفتیم از چه زاویه‌ای بچه‌ها رو آشنا کنیم با حضرت زهرا اگه بخواییم مفهوم مهربانی حضرت زهرا رو آموزش بدیم از کدوم قصه شروع کنیم. دیدیم قصه حدیث کسا خیلی جا داره برای صحبت. خیلی جای کار داره و میشه از زاویه‌های مختلف نگاه کرد و ازش آموزش دید و یاد گرفت. هم برای خودمون که مامان هستیم یا مربی هستیم مامان بزرگتر با بچه‌ها با محوریت حضرت زهرا که چه آموزش‌هایی برامون داره هم از جهت اینکه بچه‌ها می‌تونن توی این قصه خودشون رو پیدا کنن. وقتی که امام حسن و امام حسین توی این خونه میان سلام می‌کنند، ادای احترام می‌کنند، اجازه می‌گیرند تشکر می‌کنند ما می‌تونیم اینجا ادب رو به بچه‌ها یاد بدیم

با الگوی امام حسن و امام حسین. هدف کل ما این بود که خانه مهربانی، خانواده مهربان رو نمایش بدیم و بچه‌ها یه الگوی خوشگل داشته باشند که بدونن اهل بیت ما اینها هستن. حتی بعد از نمایشمون ما تو حلقه‌های گفتگومون با بچه‌ها هم این کار رو ادامه دادیم. یعنی توی نمایشمون که این رو اجرا کردیم سعی می‌کردیم مکت‌هامون روی این قسمت باشه. بچه‌ها ببینید امام حسین چجوری سلام کرد امام حسن چجوری اجازه گرفت.

۵-۲-۳. حلقه‌های گفتگو

تمام درس‌ها و پیام‌هایی که کودکان از داستان و نمایش دریافت کردند در حلقه‌های گفتگو با حضور مربیان دوباره تکرار خواهد شد.

در حلقه‌های گفتگو مربی ارتباط می‌گیرد تا ببینیم چقدر بچه‌ها از نمایش، مطلب را گرفتند. از بچه‌ها ابراز بگیریم و بعد توی همون حلقه‌ها حرفامون رو تثبیت کنیم. بعد با درست کردن کاردستی که کاردستی خانواده خودشونه نوبت خود بچه‌هاست که زندگی کنن اون الگو رو. کاردستی خانواده خودشون رو درست می‌کردن توی اون حلقه‌ها و همون نمایش رو اجرا می‌کردن که خب بچه‌ها بابا میاد ما چجوری بریم جلو، چکار کنیم. اگه چیزی خواستیم چجوری می‌تونیم اون چیزی که می‌خوایم رو برداریم. مثلاً بچه‌ها شعر داشتند که

اجازه آی اجازه این که می‌گم یه رازه گرفتن اجازه قبل هر کار نیازه.

این رو مربی‌ها تو حلقه‌ها با بچه‌ها داشتن که این شعر هم خودش تثبیت می‌کنه. یعنی بعد از اینکه از این مجلس هم برن بیرون هر جا که یهو اسم اجازه رو بشنوند آها اجازه و آی اجازه. مثلا این شعر رو ما خوندیم. بعدش ذهنشون سریع یاد اون قصه‌ای که ما براشون تعریف کردیم که امام حسن و امام حسین اجازه گرفتن که رفتند زیر عبا.

۳-۵. سناریوی پیشنهادی حسینیه کودک هیأت الشهدای شاهرود

ارائه دهنده: سرکار خانم ریحانه سادات حسینی از حسینیه کودک هیأت الشهدای شاهرود.

۳-۵-۱. دعوت از مربی

برنامه‌های اصلی حسینیه کودک ما، دو مدل هست، یک مدل بر اساس مربی، یعنی مربی محور هست و یک مدل هم بر اساس محتوا یعنی محتوا محور است. در مدل مربی محور، ما استادی از اساتید خوب برجسته که شناخته شده هستند را مثل آقای عمو غزالی دعوت می‌کنیم و برای بچه‌ها برنامه می‌گیریم.

۳-۵-۲. غرفه‌بندی تخصصی

در محتوا محور، ما غرفه‌بندی داریم، که گروه‌های تخصصی‌مون، برای هر غرفه برنامه

می‌ریزن و درس نامه می‌نویسن و اون رو اجرا می‌کنن. مادرانی که در مجموعه کنار هم جمع می‌شوند، کارهایی که بلد هستند را به بقیه مادرها یاد می‌دهند. از جمله کارهای هنری، مثل کیک پزی، یا کارهایی که بقیه مادرها بلد نبودند. در کنار این، ما یک سری فعالیت‌ها داریم که به کمک والدین برای افرادی که مستضعف هستند یا در نقاط پایین شهر هستند اجرا می‌کنیم و یک سری بسته‌هایی رو آماده می‌کنیم و به خانواده‌ها می‌دهیم.

۵-۴. سناریوی پیشنهادی هیأت کودک فتاح شیراز

ارائه دهنده: سرکار خانم نصیری مسئول هیأت کودک فتاح شیراز

هیأت کودکانه فتاح بر این باور است که کودکان از لحظه ورود تا خروج باید به نسبت سن و شرایطشان در این مجموعه لذت، آگاهی و رشد را تجربه کنند.

۵-۴-۱. لذت و تفریح

در ابتدای برنامه سعی بر این است که کودکان از حداکثر جاذبه‌های بصری بهره مند شده و از این جهت کاملاً اغنا گردند. لذت و تفریح، آمادگی لازم برای دریافت حداکثری مفاهیم و آموزه‌ها را برای آنان فراهم می‌نماید.

۵-۴-۲. کاردستی، قصه و بازی

پس از کسب این آمادگی با استفاده از قالب‌های متفاوتی مانند کاردستی،

قصه‌گویی، بازی‌های فکری و حرکتی و ... محتوای مورد نظر به کودکان منتقل می‌گردد تا در جان کودک به بهترین شکل نهادینه گردد.

۵-۴-۳. بیان محتوای اصلی

محتوای اصلی و گُل مباحث بدون طول و تفصیل در قالب یک یا دو جمله در انتهای برنامه در اختیار کودکان قرار می‌گیرد.

۵-۵. سناریوی پیشنهادی حسینه کودک شاندرمن گیلان

ارائه دهنده سرکار خانم حسینی، مسئول حسینه کودک شاندرمن گیلان

یکی از اون چیزایی که محیط رشد بچه‌ها رو غنی می‌کنه و میتونه روند رشد بچه‌ها رو متعالی کنه، مسجد و هیأته. حالا اون مسجد می‌تونه یه مسجد بزرگ باشه که یه حسینه اختصاصی داره برای بچه‌ها یا هیأت خیابونی باشه که ایستگاه کودک دارن و یا مثل اولین تجربه‌ی ما یه موکت شیش متری باشه با چند متر بنر یک رو سفید که دیوار هیأت کودک شده باشه. اولین تجربه‌ی ما از همچنین محیطی بود. هر شب با خودم برگه‌های پرینت شده و مداد رنگی می‌بردم و با بچه‌ها اونا رو رنگ می‌کردیم. زیر دستی‌هامون هم جعبه شیرینی‌هایی بود که هنوز منگنه نخورده و صاف بودن. بعد از یکی دو شب انقدر که بچه‌ها پرسیده بودن این پرچم و چه رنگی کنیم؟ لباس امام حسین سبز بود؟ و... یه نمونه از رنگ‌آمیزی تصویر رو هم

میذاشتم وسط و می‌گفتم هرکسی که دوست داره از اینجا نگاه کنه، ولی بهتر اینه که خودتون هرچی دوست دارید رنگ کنید. بچه‌ها آزادانه با همدیگه حرف می‌زدن، گاهی که حواسشون جمع بود قصه‌ی اون تصویر رو می‌گفتم و به حرفاشون گوش می‌دادم. برنامه‌ی ما فقط در طول مدت سخنرانی بود و وقت روضه و سینه زنی، بچه‌ها برمی‌گشتن پیش مادرشون. سال بعد به قصه‌ها و تصاویر برگه‌ها تنوع دادیم. قصه‌هایی مثل داستان میرزا کوچک خان و ربطش به امام حسین رو هم به تصویر ساده از یک اتفاق کشیدم و با کامپیوتر رنگش کردم. تعداد بچه‌ها هم بیشتر شد و استقبال بالاتر رفت. گاهی مادرا برای همه‌ی بچه‌ها خوراکی می‌آوردن. گاهی اگر می‌شد برای همه‌شون از قصه‌های عاشورا به زبان کودکانه می‌گفتم و... تجربه ما با گذشت هر سال بیشتر می‌شد. از دختران جوان هیأت به عنوان کمک مربی کمک می‌گرفتیم. با رفتن به حسینیه برنامه ما هم منسجم شد و این مراحل را در برنامه‌ها داریم:

۵-۵-۱. فضا سازی

در دو سال اخیر با تغییر مکان از هیأت به مسجد در حسینیه‌ی مسجد جامع شاندرمن مشغول فعالیت بودیم. با برنامه‌ریزی خوبی که صورت گرفته بود. مراسم اصلی مسجد در حیاط بیرونی برگزار می‌شد و تمام قسمت زنانه مسجد در اختیار ما بود. با توجه به برقراری هر روزه نماز جماعت و بزرگی فضا، امکان فضا سازی

خاصی برای ما وجود نداشت. قسمتی از دیوار را برای نصب کتیبه‌ی قصه خالی کرده بودیم.

۵-۲-۵. آشنای مقدماتی، احوال پرسى و خوش آمدگویی

بچه‌ها تقریباً در حدود یک ربع ساعت جمع می‌شدند، شروع به احوال پرسى و معرفی می‌کردیم. اول مربی خودش را معرفی می‌کرد و بعد از بچه‌ها به ترتیب در حلقه نیم دایره‌ای که نشسته بودند اسمشان را می‌پرسید. و بعد مربی اسم کودک را بلند می‌گفت و از بچه‌های دیگر می‌خواست که به او بگویند خوش اومدی خوش اومدی. در شب‌های دیگر مربی اسم بچه را در خاطر می‌سپرد و هرکدام را با پسوند عزیزم یا جانم معرفی می‌کرد. این به بچه‌ها حس تعلق و مهم شمرده شدن می‌داد. در برنامه‌ها بعضی شب‌ها ۸۰ الی ۱۰۰ کودک و نوجوان هم حضور داشتند.

۵-۳-۵. پرده خوانی

کمی بعد به ذهنم اومد برای بچه‌ها پرده خوانی شروع کنیم. روی یه پارچه کتان با مداد شمعی در یک طرف تصویر خاندان پیامبر به شکل یک باغ تصویر کردم که باغبانشون امام حسین (ع) بود. سپاه یزید هم دشمنان باغ بودند، در شکل و قالب طوفان و گردباد و حشرات و... که قصد نابودی باغ رو داشتن. از یکی دو شب قبل برای بچه‌ها تصاویر پرنده‌ها و گل‌ها رو برای رنگ آمیزی دادیم

که در ادامه اشاره می‌کنم. یکی دو تا از شخصیت‌ها به همین شکل معرفی شدند. وقتی شب پرده خوانی، بچه‌ها تصویر نقاشی دیواری اصلی رو دیدند سریع باغبان، گل‌ها، جناب حر که یک پرنده بود را تشخیص داده و به همدیگر نشان می‌دادند. روند برنامه به این شکل بود که هر شب راس ساعت اعلام شده بنر پرده خوانی داستان همان شب را به دیوار می‌زدیم. بعد مربی روایت قصه را به شکل تعاملی و جذاب تعریف می‌کرد. بعد از پایان قصه دوباره خلاصه قصه را می‌گفت با کمک بچه‌ها، تا آن‌هایی که دیر رسیده‌اند هم چیزی دستشان را بگیرد. موضوعات قصه‌گویی برای بچه‌ها عبارت بود از: پیامبر (ص) و کودکی امام حسن (ع) و امام حسین (ع)، قصه شخصیت‌های واقعه کربلا، داستان‌هایی از امام زمان. کتاب‌های منبع داستان‌ها عبارت بود از: زندگانی ۱۴ معصوم، قهرمانان کربلا، اسب سلام بر ...و

۵-۵-۴. سوال و جایزه

برای بچه‌ها هرشب از قصه گفته شده سوال می‌پرسیدیم و به دو نفر جایزه کتاب می‌دادیم.

۵-۵-۵. هم خوانی شعر

بعد احکام یا اسامی دوازده معصوم و یا شعر هم خوانی را با بچه‌ها می‌خواندیم.

۵-۵-۶. کاردستی و نقاشی

در طی قصه‌گویی، پشت سر بچه‌ها، بدون جلب توجه، وسیله‌های کاردستی یا نقاشی روی کاغذهای متری سفید یا کاربرگ پرینت شده و ... را برای بچه‌ها روی زمین می‌چیدیم و بعد پایان قصه مربی فعالیت را توضیح می‌داد و بچه‌ها برای انجام فعالیت سر وسایل می‌رفتند. کم کم طی شب‌های دیگر، رقابت برای گرفتن جا، بدست آوردن وسیله‌های بهتر و... به دلیل برابر بودن و زیاد بودن وسیله‌ها، کم تر شد. فعالیت‌های هنری در نظر گرفته شده این‌ها بودند: ساخت شمع مقوایی، تکه چسبانی با مقوا روی کاغذهای متری نقاشی شده، رنگ آمیزی کاربرگ، بردن کبوتر سلام بر به حرم و...

۵-۵-۷. نظارت

در طی فعالیت‌ها بچه‌ها آزاد بودند و مربی‌ها بین بچه‌ها می‌گشتند و موانعی مثل شکستگی مداد، تمام شدن چسب، خدای نخواستہ دعواهای بین بچه‌ها را رفع می‌کردند.

۵-۵-۸. پذیرایی و خداحافظی

بعد فعالیت هم خداحافظی و گاهی پذیرایی انجام می‌شد.

۵-۶. سناریوی پیشنهادی هیأت کودک بندرعباس

ارائه دهنده: سرکار خانم درویشی مسئول هیأت کودک بندرعباس

۵-۶-۱. فراهم کردن اسباب بازی

ابتدا ما اسباب بازی‌هایی را فراهم کردیم که کم کم بچه‌هایی که می‌آیند ابتدا با آنها بازی می‌کنند.

۵-۶-۲. خواندن شعر مقدماتی

بعد از اینکه حالا یکی یکی بچه‌ها آمدند و جمع شدند، مربی شعر را می‌خواند که همه بچه‌ها حالا از کنار اسباب بازی‌هایی که دور و ور هستند و همه بچه‌ها جمع شدند بخواهیم برویم به سمت آموزش اصلیمان. مربی این شعر را می‌خواند:

قطارم قشنگه، توش پر پلنگه. هو هو چی چی . هو هو چی چی

گل دخترا سوارشن. گل پسر سوارشن. هو هو هو چی چی

مربی با یک هیجان خاصی می‌خواند و همه بچه‌ها از کنار اسباب بازی‌هایشان بلند می‌شوند، دختر و پسرها تفکیک می‌شوند و صف را تشکیل می‌دهند پشت سر همدیگر به نوبت، صف می‌گیرند یا حالا هرجایی که مربی راهنماییشان می‌کند یا روی صندلی‌ها می‌نشینند.

۵-۶-۳. هم خوانی شعر سلام بر امام حسین

بعد از اینکه به یک نظم درست و حسابی رسیدند دسته جمعی از همان شب اول هیأت ماه محرم، ان شالله اولین کاری را که شروع می‌کنند بچه‌ها انجام بدهند شعر سلام بر امام حسین را می‌خوانند که تا شب آخر، این تکرار بشود و بچه‌ها این را یاد گرفته باشند و در کاغذ یک دست نوشته کوچیکی هم همراه بچه‌ها می‌دهند که داخل خانه تکرار کنند و این را یاد بگیرند.

قشنگ‌ترین سلام‌ها می‌خوای بگم کدومه؟ سلامی از ته دل به سومین امامه باید که در شب و روز بگیم: (به نشانه ادب مربی دستش را روی سینه می‌گزارد)
سلام بر حسین..... سلام امام حسین .....

۵-۶-۴. آموزش مفاهیم قرآن

با توجه به اینکه رده‌های سنی متفاوتی می‌آیند داخل هیأت ما، ما نمی‌توانیم یک سوره از قرآن را به صورت کلی آموزش بدهیم. ما کوچولو کوچولو به قول من سبکش می‌کنیم و برای شب محتوای مختلف را داریم. مثلا شب اول را اصولا در تمام برنامه‌هایمان این هست، با الحمدالله شروع می‌کنیم. الحمدالله را به بچه‌ها می‌گوییم، بچه‌ها تکرار می‌کنند و می‌گوییم کجاها کاربرد دارد. مثلا بعد از غذا خوردن، موقع عطسه کردن، بعد از اینکه سوار ماشین شدید، بعد از خوابیدن و بعد

می‌گوییم بچه‌ها خدا چه نعمت‌هایی را به ما داده است؟ بچه‌ها اسامی نعمت‌ها را می‌گویند. بعد می‌گوییم خب حالا که خدا به ما دست داده، اصلا دست برای چه به کار می‌رود؟ بچه‌ها خودشان بارش فکری می‌کنند، فکرهایشان، خیال‌هایشان را به ما می‌گویند و کاربرد دست را مثلا می‌گویند. دست و پا را به ما می‌گویند. بعد مربی می‌آید با ماژیک سی دی روی دست راست بچه‌ها علامت لبخند را می‌کشد و ترجیحا هم به مربی‌ها تاکید می‌کنیم که با ماژیک سی دی بکشند. چرا؟ چون ماژیک سی دی تا پایان شبی که بچه‌ها می‌روند خانه یا حتی فردا، این علامت روی دست بچه‌ها هست و یادشان نمی‌رود. بعد همزمان با همدیگه این شعر را هم می‌خوانند:

دست برای نوازشه، نه برای کتک زدن. پا برای راه رفتنه، نه برای لگد زدن
این قشنگ دیگر بچه‌ها در ذهنشان می‌ماند. خدا برای چه به ما دست داده است؟ خب؟ یا مثلا لا به لای بازی‌هایشان یهو دیدی مثلا لیلا دوستش را لگد زد، مثلا دوست‌ها به همدیگر می‌گویند: لیلا جان، پا برای راه رفتن است، نه برای لگد زدن. یا مثلا اسباب بازی‌ها را اگر براشت و مثلا پرت کرد آن یکی دوستش می‌گوید که مثلا: سارا، تو با دستت مثلا اسباب بازی را پرت کردی؟ نه عزیزم با دستت باید با اسباب بازی‌هایت بازی کنی. با اسباب بازی‌هایت باید مهربان باشی. این را در ذهن بچه‌ها نهادینه می‌کنیم.

یا مثلاً شب بعدش، دوباره سنجش آغازین از بچه‌ها می‌کنیم. می‌گوییم بچه‌ها شما امروز داخل خانه رفتید با دستتان چه کارهایی انجام دادید؟ خوب؟ دوباره یادشان می‌آید. این برایشان مرور می‌شود. آموزش شب بعدمان، آموزش مثلاً بسم الله الرحمن الرحیم، همین‌جور می‌رویم تا هر شب برای هرکدام از این آیه‌ها به صورت تدریجی یک برنامه‌ای اندیشیده شده و یک به قول من برنامه ترسیم شده، با گروه اندیشه و زمان نوشته شده و اجرایی و عملی می‌شود.

۵-۶-۵. بازی

قطع به یقین در لابه لای این آموزش‌های دینی و اخلاقی که داریم، بازی‌هایی را که باعث افزایش دقت و تمرکز، سرعت عمل، حل مسئله و دیداری - شنیداری بچه‌ها می‌شود، بازی‌هایی هم پیش بینی و گنجانده می‌شود.

۵-۶-۶. دعای سلامتی امام زمان

و در آخر هم دعای سلامتی امام زمان جانمان را به صورت زیر صدا پخش می‌کنیم و بچه‌ها همراه با صوت می‌خوانند. آن‌هایی که بلدند یا به قول من، دست و پا شکسته یاد گرفتند تکرار می‌کنند. آن‌هایی هم که بلد نیستند، کم کم زمزمه می‌کنند. تا پایان این دوره دهه محرم ان شاءالله این را یاد می‌گیرند و مربی دعا می‌کند و با بچه‌ها خداحافظی می‌کند و پدر و مادرها یکی یکی می‌آیند دنبالشان و با روی خوش بچه‌ها را بدرقه می‌کند.

۵-۷. سناریوی پیشنهادی هیأت کودک شهرستان باغملک

ارائه دهنده: سرکار خانم کریمی مسئول هیأت کودک شهرستان باغملک

۵-۷-۱. بررسی فضا، محیط و مخاطبان

یکی از محرم‌های سال‌های گذشته بود. که در یکی از مساجد یکی از محله‌های شهر کوچکمان رفتیم صحبت کردیم که یک برنامه‌ای را در طی محرم داشته باشیم. ۱۰ روز این برنامه را چیده بودیم که برنامه را اجرا کنیم. قبلش رفتیم ببینیم حالا محیط را، مسجد را، آشنا بشویم با عوامل و آدم‌هایی که همسایه‌های آنجا هستند و قرار است ما میزبان‌شان باشیم. چند روز می‌رفتیم و حالا صحبت می‌کردیم، بررسی می‌کردیم که چه برنامه‌ای بچینیم، روحیاتشان را آشنا بشویم، فضا را بررسی کنیم که چه کار کنیم. می‌خواهم بگویم که این چیزها در سناریو باید لحاظ شود یعنی چون که ما یک جای ثابت نداریم، این قوائد از قوائد اصول کار ماست. یعنی باید قبلش برویم و یک بررسی میدانی انجام بدهیم.

خب رفتیم، بررسی‌هایمان را کردیم، برنامه‌ها را تا حدودی چیدیم و یک جلسه با مادران همسایه مسجد داشتیم. که با اندیشه و فکرشان آشنا شویم. حالا من یک مورد با خدمتتان عرض می‌کنم که چه اتفاقی آنجا افتاد. برنامه‌ها را که می‌خواستیم توضیح دهیم، مثلاً گفتیم یکی از برنامه‌ها این هستش که مثلاً برای یکی از روزهای خاص که بچه‌ها عروسک‌هایشان را می‌آورند، مثلاً شهادت حضرت

رقیه. عروسک‌هایشان را بیاورند، مثلاً ما پارچه مشکی در اختیارشان قرار بدهیم، دخترها چادر بدوزند، پسرها هم شال مشکی بدوزند، حالا بعد از اینکه دوختند ما یک سربندی می‌دهیم که بچه‌ها خودشان با گواش، آن‌هایی که توانش را داشته باشند با دست، آن‌هایی که تواناییش را ندارند ما یک شابلنی چیزی در اختیارشان قرار می‌دهیم تا خودشان انجام دهند. خیلی جالب بود. چیزی که پیش آمد و اتفاق افتاد برای ما، یکی از مادرها صحبتی که کردند، گفتند که عروسکی ندارند بچه‌های محله ما که بخواهند این کار را انجام بدهند. یعنی اگر ما این پیش زمینه را نمی‌رفتیم با یک اتفاق ناگوار رو به رو می‌شدیم. یعنی از بچه‌ها درخواست می‌کردیم که عروسک‌هایشان را بیاورند و بچه‌ها شاید ناراحت می‌شدند، اذیت می‌شدند که عروسکی ندارند. محله از نظر وضعیت مالی ضعیف بودند. خیلی خوب. ما چه کار کردیم؟ یک پویش جمع‌آوری عروسک راه انداختیم. یعنی به کاری پیش زمینه برای ما شد، پویش عروسک. هزینه‌ها را جمع کردیم، عروسک‌ها را تهیه کردیم، حالا پارچه مشکی از خیاطی‌ها یا جاهایی که مثلاً پارچه اضافه می‌آمد و نیازی نداشتند را تهیه کردیم و برنامه‌مان را آن شب با اجرای برنامه‌ای که داشتیم و بعد با هدیه دادن عروسک‌ها به بچه‌ها شروع کردیم و آنها شروع کردند به چادر دوختن و شالگردن دوختن و بعد هم نوشتن روی آنها و پیشانی بند و این‌ها. خوب. این یکی از مراحل پیش زمینه بود.

۵-۷-۲. فضا سازی با کمک کودکان

وقتی که حالا ما با بچه‌ها آشنا شدیم اتاق را که تحویل گرفتیم در حیاط مسجد بود، از بچه‌ها خواستیم که بیایند کمکمان، کتیبه‌ها را زدیم، تزئین کردیم با پیشنهاد خود بچه‌ها انجام دادیم. حالا من عکس‌هایی هم دارم از آن سال. اگر خواستید ضمیمه این داستان می‌کنم ما با کمک بچه‌ها آن اتاق را تزئین کردیم. شاید خیلی به خواست ما نبود. ولی چون بچه‌ها دوستش داشتند آنطور نگه داشتیم اتاق را

۵-۷-۳. استقبال از کودکان

ما باید یک استقبالی داشته باشیم از بچه‌ها با روحیه شاد و لب خندان و یک هدیه کوچک یا گلفتی که موقع ورود به بچه‌ها بدهیم، صبوری کنیم تا بچه‌ها با محیط خو بگیرند. روند حضور بچه‌ها مثل هم نیست. خب یه عده از بچه‌ها که می‌دانستند، کمک ما بودند. شب اول حالا یک سری مهمان‌های دیگری داشتیم که آمدند آنجا. بچه‌های دیگری بودند. خب اول می‌آمدند دم در، نگاه می‌کردند، برایشان عجیب بود و اصلا شاید نمی‌خواستند بپذیرند که از مادرشان که می‌خواستند بیایند در مسجد جدا شوند و در آن اتاقی که در حیاط مسجد بود. اصلا هیچ اجباری در کار نبود. بچه‌ها کنجکاو بودند بالاخره. ورودی داشتیم. می‌دیدند بچه‌ها دارند جمع می‌شوند و به آنجا می‌آیند. خوشحالند و حالا یک پذیرایی ورودی ابتدایی داشتیم. کم کم بدون اینکه اجباری در کار باشد خودشان می‌آمدند و می‌رفتند تا با محیط

آشنا شوند. خب ما هم با بچه‌هایی که داخل آمده بودند، شروع کردیم به صحبت کردن. یعنی روز اول، قصد نداشتیم که مستقیم سراغ برنامه برویم. می‌خواستیم آشنایی داشته باشیم بیشتر با بچه‌ها. با همدیگر صحبت کردیم، آشنا شدیم، در مورد اینکه برای چه آمدیم؟ اینجا کجاست؟ چرا این شب‌ها می‌آییم؟ خلاصه یک صحبت‌هایی داشتیم در این زمینه. دو عدد اجرای برنامه داشتیم برای بچه‌هایی که دوست داشتند. پذیرایی داشتیم. ولی قبلش بچه‌ها دیدند که ما مثلا وقتی وارد اتاق می‌شویم مربی‌ها یکی یکی می‌روند جلوی کتیبه‌ای که سلام زیارت عاشورا آنجاست و سلام می‌دهند، بلند سلام را می‌خوانند و می‌آیند و می‌نشینند کنار بچه‌ها. خب شب اول حالا به پذیرایی بچه‌ها گذشت.

۵-۷-۴. سلام بر امام حسین

شب‌های بعد باز ما همانطور سلام را می‌رفتیم و می‌دادیم به امام حسین. کم کم برای بچه‌ها جا افتاد. یعنی بچه‌ها وقتی وارد می‌شدند اول می‌رفتند سلام می‌دادند. می‌آمدند می‌نشستند سرجایشان. یک پذیرایی مختصر، مثلا شربت، توسط اول مربی‌ها و شب‌های بعد توسط خود بچه‌ها می‌رفتند از توی حیاط شربت می‌آوردند و بین بچه‌ها تقسیم می‌کردند.

۵-۷-۵. کتیبه خوانی

در مرحله بعد کتیبه خوانی داشتیم. کتیبه خوانیمان هر شب قصه یکی از وقایع

عاشورا بود. با توجه به قهرمانی که می‌گفتیم، داستانی که می‌گفتیم.

۵-۷-۶. روضه

بعد از کتیبه خوانی یک روضه داشتیم که به مرور روضه‌ای که مثلا توسط مربی خوانده می‌شد به بچه‌ها سپرده شد. همچنین به مرور کتیبه خوانی در شب‌های بعد به بچه‌ها سپرده شد.

۵-۷-۷. کاردستی

بعد از آن یک کاردستی انجام می‌دادیم مطابق با داستان قهرمانان. مثلا اگر قهرمانان شخصیتی بود که نیاز به کلاه خود داشت ما کلاه خود را درست کردیم. یا مچ بند قهرمانی. یا شب آخر بچه‌ها مدال خادمی امام حسین را گردنشان انداختند یک شب. خلاصه هر شب یکی از نمادها و چیزهای واقعه عاشورا را داشتند بچه‌ها، هدیه می‌گرفتند. کاردستی درست می‌کردند و به عنوان هدیه خودشان می‌بردند.

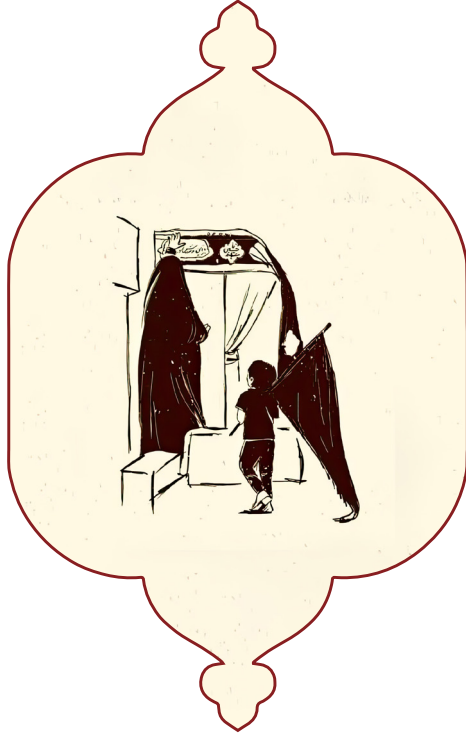
۵-۷-۸. پذیرایی

در ادامه خب ما مواد خام اولیه در اختیار بچه‌ها قرار می‌دادیم. حالا یا واقعه عاشورا را به صورت ماکت درست می‌کردیم یا اصلا مواد خام آشپزی در اختیار بچه‌ها قرار می‌دادیم. دیگر ما پذیرایی نمی‌کردیم، بچه‌ها خودشان باید وسایل پذیرایی را آماده می‌کردند مثلا خرما می‌بردیم، آرد می‌بردیم، روغن می‌بردیم. خب ما مثلا با

کمک خود بچه‌ها درست می‌کردیم. به همین منوال می‌گذشت. بچه‌ها نهایتاً آخر سر یک پذیرایی دیگری داشتند و خداحافظی می‌کردند و تشریف می‌بردند.

۵-۷-۹. هدیه پایانی

از آن اتاق بیرون می‌رفتند. و آن هم حالا باز گاهی با یک روضه خاص، با یک خداحافظی خاص داشتیم که انجام می‌شد. یا یک هدیه کوچک، یک مدال کوچک، یا یک سنجاق، یک نشانی که از آن روز به یادگار داشته باشند. این به همین منوال گذشت. برنامه افتاد دست خود بچه‌ها. خود بچه‌ها می‌گرداندند کتیبه خوانی و پذیرایی را. اکثر برنامه‌ها را بچه‌ها اجرا می‌کردند. شب آخر یک سری هدایا و پک‌هایی به آن‌ها دادیم که از مجموعه فعالیت‌هایی که داشتند یک مجموعه نفیسی جمع‌آوری شد حالا در کنارش یک هدیه بهتری ما در کنارش گذاشتیم و به بچه‌ها دادیم و از مجموعه خداحافظی کردند. حالا نکات دیگری، بازی‌های دیگری هم داشتیم در این حین. گاهی باهمدیگر می‌رفتیم قسمت مادرها آنجا مثلاً در روضه شرکت می‌کردیم. در قسمتی که بچه‌ها پذیرشش را بیشتر داشتند و با هم برمی‌گشتیم.

بخش هشتم

توصیه‌های اجرایی

یا حسین (ع)

- در پایان برای علاقه‌مندان به این حوزه توصیه‌های زیر می‌تواند مفید باشد:
- تجربه‌های دیگران را در این باره رصد کنید.
  - سایر فضاهایی که با کودک کار می‌کنند را رصد کنید.
  - در دوره‌ها و کارگاه‌های مناسب شرکت کنید.^۱
  - به داشتن توان اولیه و شم و ذائقه تربیت اکتفا نکنید و آموزش ببینید و سیر مطالعاتی مناسبی را داشته باشید.^۲

۱. یکی اینکه تجربیات دیگرانو ببینن توی حالا هیئت کودک مهد کودک، فضاهایی که با کودک کار میشه حضور داشته باشن یا فیلم‌هاشو بالاخره این ور و اون ور سرچ کنن پیدا بکنن به اسم هیئت کودک به اسم مهد کودک، مطالعه، گذروندن کارگاه دوره همه این‌ها می‌تونه کمک بکنه. **حجت الاسلام اعلايي مسئول حسينيه کودک شهيد چمران**

۲. به مقدار از اینی که خب مثلا عمده خانم‌ها این جورین که کار با بچه رو دوست دارن و احساس هم می‌کنن که خب کار می‌کنن، به مقدار این دیدو بذارن کنار اینکه من شمشو داشته باشم، ذائقه‌اشو داشته باشم، توان اولیه‌اش رو داشته باشم خوبه ولی نیازه که به آموزش‌هایی هم ببینم، به مطالعاتی هم داشته باشم، در مورد تنبیه و تشویق بدونم، در مورد رابطه‌ی عاطفی بدونم. **حجت الاسلام اعلايي مسئول حسينيه کودک شهيد چمران** اگر کسی بخواد وارد فضای هیأت کودکانه بشه و کار بکنه، می‌گم چون اصل کارش طراحی باید به لحاظ مطالعه به مقدار خودشو قوی کنه هم مطالعه در حوزه‌ی رشد کودک یعنی بدونه ویژگی‌های این سنین چیا هستن و کودک چه دریافتی رو از فعالیت، برخورد حتی نگاه به مربی خواهد داشت؟ کاملاً بچه رو بشناسه و از طرف دیگه نسبت به منابع دینی در واقع بحث‌های اعتقادی، بحث‌های امام‌شناسی، سیره‌ی اهل بیت هم باید به مقدار مطالعاتی رو داشته باشه و بدونه که در واقع از اون منابع چطور می‌تونه کمک بگیره برای طراحی‌هایی که تو فعالیت‌ها و بازی‌ها خواهد داشت **سرکار خانم زینب محسن زاده مدیر مرکز مادر کودک مجتمع امام صادق (ع) و مسئول هیأت کودکانه نورباران**

- به مهارت‌های بازی و قصه‌های جذاب دوره کودکی آشنا باشید.
- به استانداردهای دوره کودکی از نظر هنری (تصویر، رنگ‌بندی و شخصیت و کارکتر و...) آشنا شوید.^۱
- دید تخصصی به این فضا داشته باشید و با افراد صاحب تجربه در این عرصه مشورت کنید.^۲
- کار با کودک را به صورت مستمر تمرین، تکرار و تجربه کنید.^۳

۱. در مورد مهارت‌های بازی و قصه کار بکنم، قصه‌های مناسب این رده سنی رو ببینم، بخونم، بشناسم خیلی موقع‌ها می‌بینیم هم قصه‌هایی که چاپ میشه متأسفانه توسط یه سری از همین انتشارات‌هایی که دوستان شما و ما هستن یا یه سری کار تلویزیونی که در میاد اصلا استانداردهای کودک رو نداره نه به جهت متن نه به جهت تصویر نه به جهت رنگ‌بندی، نه به جهت کاراکتر و شخصیت. **حجت الاسلام اعلائی مسئول حسینی‌ه کودک شهید چمران**

۲. این مهمه که اون کسی که وارد این فضا میشه این فضا رو به فضای تخصصی ببینه، آموزش لازمشو ببینه و با آدم‌های توی این فضا مشورت بکنه، رفت و برگشت داشته باشه تا بتونه انشاالله یه مسیر خوبی رو برای دغدغه‌مند کردن و انس ایجاد کردن بچه‌ها نسبت به فضای امام حسینی فراهم بکنه. **حجت الاسلام اعلائی مسئول حسینی‌ه کودک شهید چمران**

۳. مرحله‌ی بعدی تکرار و تمرینه یعنی بعد از مطالعات و طراحی‌هایی که داشت، پیشنهادم اینه که حتما در کنار گروه‌های کار کرده قرار بگیره یه چیزهایی رو در عمل کسب کنه یعنی دوره‌ای رو به عنوان کارورزی برای خودش در نظر قرار بده در عمل که تجربه به دست آورد می‌تونه کمک به عنوان نهاد مستقل شروع به فعالیت بکنه. سرکار خانم زینب محسن زاده مدیر مرکز مادر کودک مجتمع امام صادق (ع) و مسئول هیئت کودکانه نورباران

بخش هفتم

**توسعه مأموریتی
هیأت کودک**

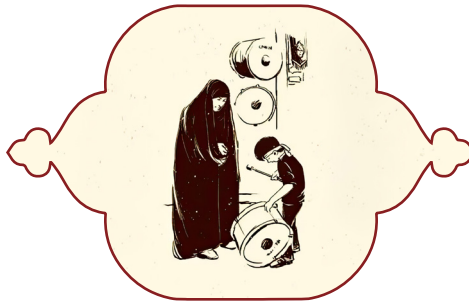

بیان شد هیأت کودک جهت ایجاد انس کودکان با فضای معنوی هیأت و بهره‌مندی ایشان از این فضا است. با توجه به این که هیأت کودک دارای یک زمان، مکان، توان و نیروی انسانی مشخصی است لذا اگر بخواهد دامنه مأموریتی هیأت کودک فراتر از این شود نیاز به بازخوانی مأموریت هیأت کودک است. این بازخوانی باید با واقعیت‌های هیأت کودک هماهنگ باشد و آل آن را از واقعیت خود خارج می‌سازد. فراتر از هیأت کودک می‌توان طرح‌هایی نظیر حسینیه کودک، مسجد کودک، مهد قرآنی کودک را پیشنهاد داده و دنبال کرد.^۲

۱. خیلی مواقع این مجموعه‌ها ایده‌آل‌گرایانه می‌خوان تمام اون نقش‌هایی که توی مدرسه و مهد و پارک و کانون پرورش فکری و خانواده هست همه رو توی هیأت خلاصه بکنن. هیأت مشخصه زمانش، توانش، ظرفش حواسمون باشه که این ایده‌آل‌گراییه باعث زیاده‌کاری نشه. **حجت الاسلام اعلائی مسئول حسینیه کودک شهید چمران**

۲. خب ما توی تربیت اهداف مختلفی داریم تو پیش از دبستان و این صرفاً توی لایه‌ی گرایشیه اونم به بخشی از لایه‌ی گرایشیه ما اهداف رفتاری داریم، اهداف معرفتی و دانشی داریم که اونا سر جای خودش قابل بررسیه. بچه‌ها تو این سن حواس پنجگانه‌شون باید رشد بکنه، جسمشون رشد بکنه، به جهت احساسی به یک درک خوبی برسین، به یک خودشناسی برسین نسبت به جسم و احساسات و روح و روانشون، با دنیای اطرافشون ارتباط بگیرین. اینا همه چیزهاییه که به بخشیش بخش مهمیش تو بستر خانه و خانواده داره اتفاق می‌افته. از سه سالگی به بعد خب جامعه نقش پررنگی پیدا می‌کنه. حضور اجتماعی بچه‌ها سرعت

رشدشونو بالا می‌بره تا مدرسه که دیگه این حضور اجتماعی مستقل خیلی جدی‌تر میشه ولی به هر حال هیأت کودک جایگاهش مشخصه به بخش کوچکی از این فضا رو در برمی‌گیره، اگه بخواد توسعه پیدا کنه تو فضاهای دیگه هم وارد بشه، اهداف دیگه رو تأمین بکنه، نیاز به بازتعریف داره. یعنی من هر چیزی رو برای یک کاری نیازه استفاده بکنم. موبایلی که من دارم به زمانی کارکردش مشخص بود، اگه قراره که نیازهای دیگه رو هم تأمین بکنه نیازه که دوباره بازتعریف بشه دیگه موبایل هوشمند بله می‌تونه فیلم بگیره. اون هیأت کودک هم مثلاً ما خودمون همین کارو کردیم گفتیم. ما فراتر از اون هیأت کودک دغدغه داریم، اومدیم حسینی‌ه‌ی کودک رو طراحی کردیم، حسینی‌ه‌ی کودک در واقع به چیزی در عرض مهدکودک و پیش دبستانی است حالا با به عنوان‌گذاری متفاوتی سعی کردیم اون عرقمون رو نسبت به اون فضای حسینی اعلام بکنیم.

حجت الاسلام اعلائی مسئول حسینی‌ه کودک شهید چمران

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران
بنای ملی شعر

مادری هوای

— دیپرخانه طرح ملی هوای مادری —

www.havayemadari.ir